

МЕДИЈСКА АГРЕСИЈА – СТУДИЈА СЛУЧАЈА ИРАК 2002/2003. ГОДИНЕ

Војислав Гавриловић
Универзитет у Београду
Хатиџа Бериша

Универзитет одбране у Београду, Војна академија

Кампања Сједињених Америчких Држава, вођена под администрацијом Џорџа Буша млађег против Ирака била је пропраћена медијским извештавањем без премца у дотадашњој историји. Ово медијско извештавање било је, међутим, у већини случајева једнострано и пристрасно и суштински је имало улогу пропагандне кампање која је сатанизовала Ирак и његово државно руководство, уз истовремено хиперболисање војних могућности ове земље. Након нешто више од годину дана интензивне пропаганде, кампања је кулминирала ратом и окупацијом Ирака, а медији су и у тој фази напада на Ирак имали запажену улогу, овај пут као информативна пратња војним операцијама са циљем постизања психолошких ефеката код домаћег, страног и противничког аудиторијума. Искуства из овог периода показују да интензивно медијско разарање кредибилитета једне државе и њене власти може довести до физичког разарања те државе, што намеће закључак да у савременом свету, односно информационом добу, медији могу бити једно од средстава вршења агресије против суверених држава.

Кључне речи: администрација, медији, кампања, пропаганда, САД, Ирак

Увод

Ирачки режим Садама Хусеина је у једном делу америчке политичке елите, углавном окупљене око неоконзервативног лобија, дуго времена пре почетка инвазије на Ирак 2003. године био на мети амбиција о његовом свргавању. Ове амбиције постојале су још и пре Првог заливског рата и операције Пустинска олуја. Пол Волфовиц, који је у време Бушове администрације био заменик секретара одбране и један од главних умова америчке одбрамбене политике, је још 1979. као аналитичар при Пентагону саставио тајни извештај о Ираку који је ову државу оценио као претњу по регион уз констатацију да Ирак представља „ризик по своје комшије и америчке интересе”.¹ Теме напада на Ирак и свргавања Садама Хусеина биле су и у фокусу првог састанка Савета за националну безбедност САД у мандату

¹ Лорен, Е., Рат Бушових, Београд: Издавачка кућа Драганић, 2003, стр. 124.

Џорџа Буша млађег, јануара 2001, целих 8 месеци пре фамозног 11. септембра.² Разлози за овај анимозитет су више димензионални и њихово подробно анализирање у овом раду није могуће. Грубо говорећи, сви ти разлози могу се свести на геополитичке са једне, и енергетске са друге стране. У геополитичком смислу, Ирак је у очима америчких неоконзервативаца посматран као централна земља арапског света чији су потенцијали за америчке интересе ограничени диктаторским режимом. Рачунало се да би процесом демократске метаморфозе Ирак могао да постане „извозник“ америчке демократије у региону и тако допринесе учвршћивању америчких позиција на Средњем Истоку. Такав Ирак би имао и потребан међународни углед да успешно арбитра у израелско-палестинском сукобу.³ Са друге стране, у енергетском смислу, успостављањем политичке контроле у Ираку, САД би добиле додатно нафтне залеже и алтернативу Саудијској Арабији, чију дволичност Вашингтон све теже подноси.

Терористичким нападом на Светски трговински центар 11. септембра 2001. године, САД су добиле нов контекст у коме су могле да оправдају готово било који ниво агресивности у спољној политици. Тако се практично одмах по слегању прашице на зграшту Светског трговинског центра у америчким медијима као један од криваца нашао Ирак. Оно што је међутим представљало проблем за даље непријатељско наступање према Ираку било је одсуство јавне перцепције Ирака као претње. Анкета Christian Science Monitor-а спроведена одмах након терористичких напада од 11. септембра, у којој су просечни Американци упитани да изнесу мишљење о томе ко стоји иза напада, је показала да је у то време свега око 3% Американаца доводило Ирак или Садама Хусеина у везу са нападима. Већ јануара 2003, у анкети Knight Ridder-а, 44% испитаних Американаца се изјаснило да су „сви“ или „већина“ нападача били ирачки држављани (иако у реалности ни један од 19 нападача није имао ирачко порекло).⁴ Штавише, Галупова анкета из августа 2002. године је показала да је у то време 53% Американаца сматрало да је Садам Хусеин лично умешан у извођење терористичких напада од 11. септембра.⁵

Осим неоснованих тврдњи о везама Садама Хусеина са терористичким организацијама каква је Ал Каида, америчка државна пропаганда је била фокусирана и на ирачко поседовање и развој оружја за масовно уништење. Пропаганда је по овом питању била посебно ефектна, па тако анкета Fairleigh Dickinson универзитета спроведена средином децембра 2014. показује да преко 42% Американаца и даље верује да је у Ираку пронађено оружје за масовно уништење.⁶ Овај проценат је пред почетак инвазије на Ирак, у фебруару 2003, према Галупу износио преко 90%.⁷

² Зускинд, Р., 1% доктрине, Београд: Leo Commerce, 2007, стр. 35.

³ Лорен, Е., Исто, стр. 146.

⁴ Фелдман, Л., „The impact of Bush linking 9/11 and Iraq“, The Christian Science Monitor, 14. март 2003, доступно на: <http://www.csmonitor.com/2003/0314/p02s01-woiq.html>

⁵ Мур, Д.В., „Majority of Americans Favor Attacking Iraq to Oust Saddam Hussein“, GALLUP, 23. август 2002, доступно на: <http://www.gallup.com/poll/6658/majority-americans-favor-attacking-iraq-oust-saddam-hussein.aspx>

⁶ Касино, Д., „Ignorance, Partisanship Drive False Beliefs about Obama, Iraq“, Fairleigh Dickinson University's Public Mind Poll, јануар 2015, доступно на: <http://publicmind.fdu.edu/2015/false/>

⁷ Њупорт, Ф., „Americans Still Think Iraq Had Weapons of Mass Destruction before War“, GALLUP, 16. јун 2003, доступно на: <http://www.gallup.com/poll/8623/americans-still-think-iraq-had-weapons-mass-destruction-before-war.aspx>

Резултати ових анкета осликавају кретање пажње америчке јавности, у једном релативно кратком временском периоду, од незаинтересованости Ираком до опсеције њиме. То намеће питање како је тако оштра и брза промена ставова шире јавности била могућа. Одговор лежи у анализи активности америчких медија. Користећи се оправданим страхом америчке јавности од тероризма и фрустрацијама које су напади од 11. септембра 2001. изазвали, амерички медији су пропагандним менаџментом перцепције успели да те страхове и фрустрације конвертују у подршку ратној опцији против Ирака. Оно што је посебно карактерисало стил медијских извештаја о Ираку јесте потпуно одсуство новинарске непристрасности и критичности. Напротив, медији су представљали догађаје из визуре Бушове, односно Блерове администрације, не доводећи у питање наратив својих влада и последично дефактуелизујући стварност. Манипулативни капацитет медија се у овом случају показао као застрашујуће велик, до димензија које се оправдано могу назвати медијском агресијом.

Ова медијска агресија може се поделити у две главне фазе (шема 1). Прва је била усмерена на вођење пропагандних активности са циљем формирања и преовлађивања интервенционистичког дискурса поводом ирачког питања. Друга се одвијала паралелно са физичком агресијом против Ирака, тј. војном инвазијом и обухватала је психолошке операције са циљем представљања рата као спектакла у домаћој јавности, уз паралелно подривање борбеног морала противничке, тј. ирачке јавности.

Шема 1 – Класификација пропагандних активности против Ирака 2002/2003.

Медијска агресија као претходница физичке агресије

Неоконзервативни јастребови

Темељно разумевање америчке пропагандне и сваке друге непријатељске делатности према Ираку са почетка 21. века није могуће без упознавања са активно-стима лица из неоконзервативног лобија америчке политичке елите. Овај лоби одмах по догађајима од 11. септембра 2001. почиње гласну агитацију за обрачунавање са режимом у Багдаду.

Као датум од ког у САД-у почиње државна хајка против Ирака може се узети 14. септембар 2001. када је председник Џорџ Буш у резиденцији у Кемп Дејвиду на вечерњем састанку окупио све своје саветнике и више функционере безбедносног сектора. Тада су готово четири сата разматране опције, ризици и последице војне интервенције у Авганистану. Међутим, на састанку није разматрано само питање Авганистана. Тадашњи помоћник секретара одбране Пол Волфовиц изнео је став да у будућим операцијама против тероризма неће бити довољно обрачунати се само са Ал Каидом и талибанима, већ са читавом мрежом терористичких група са Средњег Истока, као и са државама које их спонзоришу, посебно апострофирајући Ирак⁸. Иако се том приликом државни секретар Колин Пауел успротивио оваквом резону, истичући да између догађаја од 11. септембра и Ирака не постоји никаква веза, сва је прилика да је председник Буш делио ставове Пола Волфовица, те га је позвао да њему и најужем кругу његових сарадника детаљно презентује своје ставове у вили Лорел Лоџ.⁹ Волфовиц је тада изнео своју геополитичку визију Средњег Истока у којој је демократизовани Ирак имао централно место: „Не сматрам ирационалним то да би Ирак, коректно вођен, након свргавања Садама са власти, могао да постане прва демократска земља арапског света, изузимајући кратку историју Либана“.¹⁰ Негде у тим данима се одиграва и догађај о коме је генерал Весли Кларк говорио у гостовању на Democracy Now, марта 2007. Кларк у том гостовању ексклузивно говори о томе како му је десетак дана након 11. септембра један генерал у Пентагону у неверици саопштио како је „донета одлука да се удари на Ирак“, иако у то време Ирак уопште није био помињан као мета, нити је било икаквих индиција које би Ирак повезале са нападом на Светски трговински центар. Неколико недеља потом, наставља Кларк, му је исти тај генерал предао интерни меморандум у коме је био описан план за свргавање 7 блискоисточних влада за 5 година.¹¹ Аутор тог плана, по свему судећи, био је Пол Волфовиц.

Убрзо након Волфовицеве презентације у Лорел Лоџу се појављују и први медијски извештаји који Ирак и режим Садама Хусеина идентификују као кључне претње по америчку националну безбедност. Тако већ 24. септембра 2001. године

⁸ Лорен, Е., наведено дело, стр. 112-114.

⁹ Исто, стр. 113.

¹⁰ Исто, стр. 114.

¹¹ Видео интервју са генералом Веслијем Кларком, Democracy Now, 2. март 2007, доступно на: <http://www.globalresearch.ca/we-re-going-to-take-out-7-countries-in-5-years-iraq-syria-lebanon-libya-somalia-sudan-iran/5166>

угледни либерални часопис „The New Republic“ објављује чланак бившег директора CIA Роберта Џејмса Вулсија (иначе пријатеља Пола Волфовица) под насловом „The Blood Bath“, у коме се неосновано тврди да су напади од 11. септембра „спонзорисани, подржани, а можда и наређени од стране Садама Хусеина“. ¹² Сам наслов чланка представља енглеску игру речи која истовремено значи и крвопролиће (енгл. – „blood bath“), али и крваву Баас партију.

Још један истакнути заговорник интервенције против Ирака је био и Ричард Перл, иначе један од најближих пријатеља Пола Волфовица, уједно близак и са Хенријем Кисинџером. Ова контроверзна личност, иако формално без неке значајније државне функције, поседовала је канцеларију у источном крилу Пентагона, у непосредној близини радних просторија Доналда Рамсфелда, уз веома широк приступ информацијама класификованим као тајне. У време мандата председника Регана био је помоћник секретара одбране и тада је стекао надимак „Принц таме“ због свог манира деловања у тајности и „иза кулиса“. ¹³ Бушов секретар одбране Доналд Рамсфелд поставио га је почетком 2001. на чело Одбора за одбрану (консултативног тела које се бави формулисањем политике одбране САД). О милитантности Ричарда Перла довољно говори његов одговор једном новинару на питање шта ће се догодити уколико САД војно уђу у Ирак и свргну Садама Хусеина: „... када талибани и режим Садама Хусеина буду уништени, наша порука другима ће бити: ви сте следећи. Само две речи. Врло ефикасна дипломатија. На нашој листи ви сте следећи. Ако не елиминисете терористичке мреже на вашој територији онда ћемо ми елиминисати вас“. ¹⁴ У његовом чланку под насловом „The U. S. Must Strike at Saddam Hussein“ објављеном 28. децембра 2001. године у New York Times-у заговара се „превентивна акција“ против Ирака. ¹⁵ Исте ставове учестало је износио и у бројним емисијама у којим је у то време гостовао, посебно на каналима CNN и Fox News.

Овим чланцима претходило је отворено писмо које је уредник Weekly Standard-а Вилијам Кристол упутио председнику Бушу 20. септембра 2001. У овом писму се, између осталог, тражи обарање Садама Хусеина са власти у Ираку, и то следећим речима: „Слажемо се са скорашњом изјавом државног секретара Пауела о томе да је Садам Хусеин један од водећих терориста на свету. [...] Могуће је да је ирачка влада у неком облику пружила помоћ у скорашњим нападима против Сједињених Држава. Али чак и ако докази не повезују Ирак директно са нападима, било која стратегија усмерена на истребљење тероризма и његових спонзора мора укључивати одлучно настојање за уклањањем Садама Хусеина са власти у Ираку (курзив аутора). Пропуштање предузимања таквих мера узроковаће рану и можда одлучујућу предају у рату против тероризма“. ¹⁶

¹² Вулси, Р.Џ., „Blood-Baath“, New Republic, 24. септембар 2001, доступно на: <https://newrepublic.com/article/64418/blood-baath>

¹³ „Richard Perle: Farewell Dark Prince“, Time, 23. март 1987, доступно на: <http://content.time.com/time/magazine/article/0,9171,963824,00.html>

¹⁴ Лорен, Е., наведено дело, стр. 117.

¹⁵ Перл, Р., „The U.S. Must Strike at Saddam Hussein“, The New York Times, 28. децембар 2001, доступно на: <http://www.nytimes.com/2001/12/28/opinion/28PERL.html>

¹⁶ „Open Letter to the President“, The Weekly Standard, 20. септембар 2001, доступно на: <http://www.weeklystandard.com/open-letter-to-the-president/article/1401>

Оно што је свим овим људима заједничко (осим анимозитета према режиму Садама Хусеина) јесте чланство у неоконзервативној лоби групи „Пројекат за нови амерички век“, основаној 1997. у Вашингтону. Роберт Џејмс Вулси и Ричард Перл су били међу њеним првим члановима, а Вилијам Кристол и Пол Волфовиц међу оснивачима. Од 25 особа које су потписале оснивачку повељу Пројекта за нови амерички век десет је касније служило у администрацији Џорџа Буша млађег, укључујући Доналда Рамсфелда, Дика Чејнија и Пола Волфовица.¹⁷ У овој повељи се иначе као циљ организације поставља „глобално америчко вођство“ и констатује да је глобално америчко вођство добро како за Америку, тако и за свет. Осим тога, у дотичном документу се неколико пута истиче потреба за поседовањем и употребом велике војне силе.¹⁸ У овој организацији питање свргавања Садама Хусеина са власти у Ираку је било „врјућа тема“ још од 1998. када су њени чланови сличним отвореним писмом од председника Била Клинтона тражили интервенцију против режима у Багдаду.

Вилијам Кристол је након објављивања отвореног писма председнику Бушу наставио своју кампању против Ирака низом ауторских чланака објављених у Weekly Standard-у. У чланку од 1. октобра 2001. под насловом „Исправни рат“ он неосновано пише како „докази о подршци Ирака стравичним нападима од 11. септембра почињу да се акумулирају“ и констатује да САД морају одлучно подржати ирачку опозицију, па чак и војно интервенисати „како би завршиле трагично недовршен посао започет Пустинском олујом десет година раније“.¹⁹ Потом у чланку „Олуја која се спрема“ од 29. октобра, Кристол најављује рат против тероризма „који ће по много чему личити на рат цивилизација“, а за који ће војска САД „морати да буде у стању да га води симултано на више места и различитим интензитетом“. У њему се такође износи предвиђање могућег новог израелско-арапског рата у коме би Садамов Ирак, али и Мубараков Египат постали главне базе екстремизма.²⁰ Међутим, ништа од тога се не може поредити са ратноушкачким потенцијалом чланка под насловом „Шта учинити са Ираком“ из јануара 2002. у коме Кристол, са колегом Робертом Каганом, пише о томе како је неопходно да се Вашингтон „коначно позабави Ираком“, јер је „ирачка претња огромна“ и „постаје већа са сваким даном који прође“. У чланку је изнета и ничим аргументована тврдња да ће „Ирак до 2005. поседовати најмање 3 нуклеарне бомбе“, уз констатацију да „нико не зна колико је Садам близу поседовања нуклеарног оружја, али да је јасно да сваки месец који прође чини га ближим његовом циљу“. У кључном делу чланка аутори објашњавају на који начин је свргавање Садама Хусеина повезано са успостављањем тзв. „Новог светског поретка“ и америчком националном безбедношћу: „Уколико превише месеци прође без одлуке да се Садам Хусеин свргне, ризици по САД ће се увећати експоненцијално. А након 11. септембра ти ризици више нису апстрактни. Најзад, оно

¹⁷ Бут, М., „Neocosns“, *Foreign Policy* бр. 140 (Јан. - Феб., 2004), стр. 20-22+24+26+28

¹⁸ PNAC Statement of Principles, 3. јун 1997, доступно на: <http://www.rrojasdatabank.info/pfpc/PNAC---statement%20of%20principles.pdf>

¹⁹ Каган, Р., Кристол, В., „The Right War“, *The Weekly Standard*, 1. октобар 2001, доступно на: <http://www.weeklystandard.com/the-right-war/article/1410>

²⁰ Каган Р., Кристол, В., „The Gathering Storm“, *The Weekly Standard*, 29. октобар 2001, доступно на: <http://www.weeklystandard.com/the-gathering-storm/article/1689>

шта у наредним месецима будемо учинили или не будемо учинили у вези режима Садама Хусеина ће одлучујуће утицати на нашу будућу безбедност. *А утицаће и на много више од тога. Било да свргнемо Садама или не, та одлука ће обликова-ти контуре настајућег светског поретка за деценије које долазе*²¹ (курзив аутора). Доследно својим неоконзервативним ставовима, аутори осим презентовања проблема износе и свој став о начинима да се исти реше: „Сумњамо да би тзв. авганистански модел ваздушних напада комбинованих са веома лимитираним америчким копненим снагама зависних од подршке локалних оружаних група могао да буде успешан у случају Ирака. [...] Америчке копнене снаге у значајним бројевима ће бити неопходне за постизање успеха у Ираку. [...] Најбољи начин за избегавање хаоса и анархије у Ираку након Садамовог уклањања биће *размештање моћне америчке окупационе снаге, са јасном намером да ту остане неко време*“ (курзив аутора).

Напад Чалабијевих „пребега“

У последњим месецима 2001. и почетком 2002. године, етикету претње коју су неоконзервативци у својим часописима прилепили Ираку почињу да заступају и телевизијски медији у САД. Тако се децембра 2001. на вечерњем програму CNN-а увелико дебатује о томе да ли је Садам Хусеин имао улогу у нападима од 11. септембра. Од краја 2001. године, у пропагандној кампањи се појављује ново „оружје“: сведочења наводних пребега Садамовог режима и дезертера ирачке војске. ТВ канал PBS октобра и новембра 2001. емитује специјално издање своје документарне емисије „Frontline“ у којој је приказан интервју са наводним капетаном ирачке Републиканске гарде Сабахом Хоададом, мада идентитет човека из интервјуа никада није потврђен²². Хоадада у интервјуу говори о постојању терористичког кампа Салман Пак на ободу Багдада у коме се верски екстремисти из арапских земаља обучавају за извођење операција „отимања авиона, возова и аутобуса, постављање експлозива, саботажу кућа и ликвидације“, а посебно се истиче обука за извршење самоубилачких мисија. Осим тога, он описује како се у кампу налази цивилни авион типа Боинг 707 који терористима служи као полигон за увежбавање наведених терористичких активности. Оно што је посебно интересантно у вези ове емисије јесте то што Хоадада своје тврдње доказује једино аматерским цртежом који представља као скицу кампа, а осим цртежа и изјава наводних сведока ниједна изнета тврдња није поткрепљена валидним аргументима. Након окупације Ирака утврђено је да су камп Салман Пак и Боинг 707 који се у њему налазио заправо користиле ирачке антитерористичке јединице за обуку у решавању талачких криза.²³ Оваквих примера представљања недоказаних гласи-

²¹ Каран Р., Кристол, В., „What to Do about Iraq“, The Weekly Standard, 21. јануар 2002, доступно на: <http://www.weeklystandard.com/what-to-do-about-iraq/article/2064>

²² Интервју са Сабахом Хоададом, емисија „Frontline“ од 14. октобра 2001, канал PBS, доступно на: <https://www.youtube.com/watch?v=jgeDSoy70yM>

²³ Интервју са Сабахом Хоададом, „Frontline“, PBS, 14. Октобар 2001, доступно на: <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/gunning/interviews/>

на као чињеница, и то употребом наводних пребега (чија имена често нису ни навођена), је у америчким медијима из тог периода било много. Прича о терористичком кампу Салман Пак за обуку отмицара појавила се и у чланку „Defectors Cite Iraqi Training for Terrorism“ објављеном 8. новембра у New York Times-у.²⁴ Убрзо потом, у чланку „A NATION CHALLENGED: SECRET SITES; Iraqi Tells of Renovations at Sites For Chemical and Nuclear Arms“ објављеном децембра 2001. у New York Times-у, јавност бива упозната са сведочењем Аднана Исхана Саед ал-Хајдарија, ирачког инжењера који је у Бангкоку одлучио да америчким обавештајцима исприча о наводном реновирању постројења за развој нуклеарног, хемијског и биолошког оружја у Ираку.²⁵ Његово сведочење је у САД-у изазвало праву сензацију и додатно ојачало аргументе јастребова из неоконзервативног лобија, међутим 2005. године се испоставило да је ал-Хајдари измислио целу причу како би добио америчку визу.²⁶ Од почетка 2002. извештаји о Ираку као „претњи“ постају све учесталији у америчким медијима. У фебруару 2002. године чак и модни часопис „Vanity Fair“ налази за сходно да (у броју 498) покрије тематику Садамове „умешаности“ у 11. септембар и ирачког развоја оружја за масовно уништење, такође се позивајући на сведочење „пребега“.²⁷ Сензационалистички наслов („Унутар Садамовог режима терора“) био је у складу са ратнохушкачком хистеријом мејнстрим медија. Причу додатно оснажује чланак од 3. априла 2002. објављен у њујоршком Daily News-у под насловом „Defector: I Bought the Iraqi Nukes“,²⁸ а новом сведочењу пребега о бруталном кршењу људских права унутар Ирака је магазин Time посветио цео један број у мају исте године, и то под насловом „Окрутни Садамов свет“.²⁹ Манир позивања на сведочења измишљених пребега наставио се практично до почетка инвазије на Ирак, а у чланку „Defectors Bolster U. S. Case Against Iraq, Officials Say“ објављеном у New York Times-у 24. јануара 2003. се чак у уводном делу наводи следеће: „Дошавши до закључка да међународни инспектори (са мандатом УН-а, прим. аут.) вероватно неће успети да нађу чврсте и недвосмислене доказе о томе да Ирак скрива оружје за масовно уништење, Бушова администрација припрема своју процену која ће се *претежно базирати на доказима које су пружили ирачки пребези* (курзив аутора).“³⁰

²⁴ Хеџес, К., „Defectors Cite Iraqi Training for Terrorism“, The New York Times, 8. новембар 2001, доступно на: <http://www.nytimes.com/2001/11/08/international/middleeast/08IRAQ.html>

²⁵ Милер, Џ., „A NATION CHALLENGED: SECRET SITES; Iraqi Tells of Renovations at Sites for Chemical and Nuclear Arms“, 20. децембар 2001, доступно на: <http://www.nytimes.com/2001/12/20/world/nation-challenged-secret-sites-iraqi-tells-renovations-sites-for-chemical.html?pagewanted=all>

²⁶ Бемфорд, Џ., „The Man Who Sold the War“, Common Dreams, 18. новембар 2015, доступно на: <http://www.commondreams.org/headlines05/1118-10.htm>

²⁷ Роуз, Д., „Inside Saddam's Terror Regime“, Vanity Fair, бр. 498, фебруар 2002, стр 122, доступно на: <http://connection.ebscohost.com/c/articles/7353080/inside-saddams-terror-regime>

²⁸ Кенеди, Х., „Defector: I Bought Iraq Nukes“, New York Daily News, 3. април 2002, доступно на: <http://www.nydailynews.com/archives/news/defector-bought-iraq-nukes-article-1.475970>

²⁹ Насловна страна листа „Time“ од 13. маја 2002, доступно на: <http://content.time.com/time/covers/asia/0,16641,20020513,00.html>

³⁰ Милер, Џ., „Defectors Bolster U.S. Case Against Iraq, Officials Say“, The New York Times, 24. јануар 2003, доступно на: <http://www.nytimes.com/2003/01/24/international/middleeast/24DEF.html>

Човек који је америчке медије снабдевао овим „сведоцима из прве руке“ је био Ахмед Чалаби, председник Ирачког Националног Конгреса (Iraqi National Congress – INC), иначе бивши банкар и дипломирани математичар на Универзитету Масачусетс. Ради се о контроверзној организацији коју је CIA основала 1992. године преко паравана Рендон групе, и то са задатком да игра улогу ирачке опозиције у егзилу.³¹ INC је у својим редовима окупљао пре свега Курде и шиите, али и бивше чланове Баас партије и дезертере ирачке војске, па чак и присталице иранског ајатолаха Хомеинија.³² У суштини, била је то група људи које су на окупу држали једино мржња према Садаму Хусеину и намера да из те мржње профитирају. Стога су и информације које су они давали америчким државним органима и медијима о Ираку углавном биле нетачне, јер су формулисане са намером да задовоље жеље „јастребова“ у америчкој влади и осигурају доминантну позицију ратне опције према Багдаду у америчком јавном дискурсу, а не са намером да представе реално стање. У јануару 2002, ресор спољних послова САД суспендује финансијску помоћ INC-у јер организација није приложила доказ на шта је потрошено 578 800 америчких долара у кешу.³³ Међутим, Чалаби и INC су имали и друге изворе финансија у америчком државном апарату, упркос томе што је готово свима било јасно да INC даје непоуздане информације. Тако је на пример познато да је INC у време Бушове администрације од војне обавештајне службе (DIA – Defense Intelligence Agency) месечно добијао 350.000 долара.³⁴ Све укупно, процењује се да је америчка влада уложила више од 100 милиона долара у рад INC-а од 1992. до 2004, мада је тачну цифру тешко утврдити јер је финансирање ове организације постало јавно тек од 1998. када је усвојен Закон о ослобођењу Ирака (Iraq Liberation Act).³⁵ Пентагон је у мају 2004. коначно саопштио да прекида сваку сарадњу са INC.

Иако познат као преварант још много пре тренутка када је у мају 2004. америчка војска заједно са ирачком полицијом упала у његову канцеларију у Багдаду поводом индиција да сарађује са иранском обавештајном службом, Чалабију је сигурно место у америчкој кампањи против ирачког режима обезбедило чврсто пријатељство са људима из раније поменутог неоконзервативног лобија, пре свега Полом Волфовицем и Диком Чејнјием. Управо је неоконзервативни лоби промовисао Чалабија до нивоа главне „звезде“ америчких медија за питања инсајдерских информација из Ирака и управо је Чалаби био главни извор који је медије снабдевао „пребезима“ који су давали тако сензационалистичке приче. Осим тога, у неоконзервативним круговима је постојала и нада да би Чалаби након свргнућа Садама могао да постане нови председник Ирака. О томе је писао и Вилијам Кристол.³⁶

³¹ Iraqi National Congress, Source Watch, доступно на: http://www.sourcewatch.org/index.php/Iraqi_National_Congress

³² Лорен, Е., Рат Бушових, Београд: Издавачка кућа Драганић, 2003, стр. 134.

³³ Лорен, Е., Исто, стр. 136.

³⁴ Чулов, М., „Ahmed Chalabi: Iraqi exile whose reputation waned after return“, The Guardian, 3. новембар 2015, доступно на: <https://www.theguardian.com/world/2015/nov/03/ahmed-chalabi-exile-reputation-waned-iraq>

³⁵ Мејер, Џ., „The Manipulator“, The New Yorker, 7. јун 2004, доступно на: <http://www.newyorker.com/magazine/2004/06/07/the-manipulator>

³⁶ Каган, Р., Кристол, В., „What to Do about Iraq“, The Weekly Standard, 21. јануар 2002, доступно на: <http://www.weeklystandard.com/what-to-do-about-iraq/article/2064>

Ова замисао се након открића да Чалаби заправо намерава да изгради доминантно шиитски Ирак под патронатом Ирана показала као веома погрешна, али се исто тако испоставило да су буквално сви „пребези“ које је довео у америчке медије били преваранти.

Један од кључних „пребега“ које је Чалаби подметнуо америчким медијима био је тзв. агент „Curveball“, представљен као официр ирачке тајне полиције Мукабрат. У ексклузивном интервјуу од 3. марта 2002. у емисији 60 минута на каналу CBS, агент Curveball говори о томе како је лично учествовао у куповини 7 камиона марке Рено, касније коришћених као покретне лабораторије за израду биолошког оружја.³⁷ Цео интервју је урађен тако да код просечног америчког гледаоца не оставља ни делић сумње око тога како непријатељ изгледа – агент Curveball је класични холивудски „лош момак“, са бедуинском марамом око главе и цигаретом у устима. Његовом сведочењу је у Америци дат толики значај, да га је чак и државни секретар Колин Пауел навео као један од аргумената против Ирака током своје презентације у Савету Безбедности УН у фебруару 2003, приказујући и аналитичке анимације ових возила. Одмах по окупацији Ирака било је јасно да оваквих покретних лабораторија нигде нема, а потврда неистиности ове приче стигла је нешто касније: фебруара 2011. агент Curveball (за кога се до тада већ увелико знало да је немачки држављанин Рафид Ахмед Алван ал-Џанаби који је 1999. напустио Ирак) признаје да је целу причу о покретним лабораторијама биолошког оружја измислио како би убрзао америчку инвазију на Ирак и рушење Садамовог режима.³⁸ Званичник CIA Тајлер Драмлер га је описао као човека који је „у суштини само хтео да се докопа зелене карте“.³⁹ Што се самих камиона тиче, након окупације Ирака се испоставило да су на њима били атмосферски балони, генератори водоника,⁴⁰ па чак и механизми за пастеризацију млека.⁴¹

„Велика тројка“ интервенционистичке аргументације

На сличан начин су фабрикована и 3 кључна аргумента за војну интервенцију против Ирака: 1) састанак једног од отмицара авиона 11. септембра Мохамеда Ате са ирачком обавештајцима у Прагу априла 2001, 2) ирачка набавка 60 000 алуминијумских цеви за изградњу центрифуга за обогаћивање уранијума и 3) куповина уранијума од Нигера. Такозвана „прашка конекција“ се у медијима појавила већ недељу дана након напада на Светски трговински центар. Асоши-

³⁷ Документарни филм „Buying the War“, канал PBS, 2007, доступно на: <http://www.pbs.org/moyers/journal/btw/watch.html>

³⁸ Чулов, М., Пид, Х., „Defector admits to WMD lies that triggered Iraq war“, The Guardian, 15. фебруар 2011, доступно на: <https://www.theguardian.com/world/2011/feb/15/defector-admits-wmd-lies-iraq-war>

³⁹ „Iraq war source's name revealed“, BBC News, 2. новембар 2007, доступно на: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/7075501.stm

⁴⁰ „Mobile Biological Weapons Facilities ‘Winnebagos of Death’“, GlobalSecurity.org, доступно на: <http://www.globalsecurity.org/wmd/world/iraq/bw-mobile.htm>

⁴¹ Доступно на: [https://en.wikipedia.org/wiki/Curveball_\(informant\)#Admission_of_fabrication](https://en.wikipedia.org/wiki/Curveball_(informant)#Admission_of_fabrication)

јетед Прес је 18. септембра 2001. објавио како је наводно америчка обавештајна заједница сазнала да се „Мохамед Ата састао са ирачким обавештајцем у Европи раније ове године“.⁴² Убрзо је овој вести додато то да је извор чешка контраобавештајна служба и да се састанак догодио у Прагу. Сумње у веродостојност ове приче појавиле су се одмах (јер је њен једини извор био један арапски студент коме се након новинских извештаја о терористичким нападима 11. септембра учинило да је раније видео Ату на састанку у ирачкој амбасди у Прагу), а до октобра 2002. су CIA, FBI и чешки званичници сви закључили да оваквог састанка никада није било, штавише FBI је изнео доказе да је Мохамед Ата у време наводног састанка био у Вирџинији.⁴³ Упркос свему наведеном, Бушова администрација је игнорисала чињенице и „прашка конекција“ је остала у интервенционистичком наративу државних званичника практично до почетка инвазије на Ирак. Ово се може назвати уџбеничким примером дефактуелизације стварности у циљу постизања одређеног циља, у овом случају етикетирања Ирака као терористичке државе.

Аргумент о ирачкој набавци више десетина хиљада алуминијумских цеви пречника 81 mm за изградњу центрифуга за обогаћивање уранијума је посебно значајан јер представља једини материјални доказ који је Бушова администрација представила у вези са наводним ирачким програмом развоја оружја за масовно уништење. Ирак се иначе од августа 2002. све интензивније у америчким медијима и изјавама званичника доводи у везу са развојем нуклеарног оружја. Потпредседник Дик Чејни у говору америчким ветеранима у Нешвилу 26. августа 2002. изјављује: „Ми сада знамо да је Садам обновио своја настојања да се докопа нуклеарног оружја“.⁴⁴ У истом говору он каже: „Нема сумње да Садам Хусеин поседује оружје за масовно уништење, нема сумње да га нагомилава како би га употребио против наших пријатеља, наших савезника и нас самих. Оружје за масовно уништење у рукама терористичких мрежа, диктатора, или у њиховој завери представља највећу могућу опасност. [...] Време не ради за нас. Много је опасније не реаговати него реаговати“.⁴⁵ Председник Џорџ Буш је у изјави од 7. септембра 2002. као још један од аргумената за интервенцију против Ирака споменуо извештај Међународне агенције за атомску енергију (IAEA) према коме је Ирак од прибављања прве атомске бомбе био удаљен свега 6 месеци. Зачуђујуће је да ниједан медиј није нашао за сходно да укаже на чињеницу да такав извештај и таква процена никада нису постојали, да је директор IAEA демантовао Бушову изјаву, те да је председник изрекао флагрантну лаж.⁴⁶

⁴² Извештај Associated Press, 18. септембар 2001, стр. 3, доступно на: http://www.leadingtowar.com/PDFsources_claims_atta/2001_09_18_AP.pdf

⁴³ „Bush Administration Claims vs. The Facts“, Leading to War, доступно на: http://www.leadingtowar.com/claims_facts_atta.php

⁴⁴ Транскрипт говора потпредседника САД Дика Чејнија у Нешвилу од 26. августа 2002, доступно на: <https://www.theguardian.com/world/2002/aug/27/usa.iraq>

⁴⁵ Лорен, Е., наведено дело, стр.128.

⁴⁶ Курл, Џ., „Nuclear Agency Disavows Report on Iraq Nuclear Weapons“, Rense.com, 30. септембар 2002, доступно на: <http://www.rense.com/general29/chagen.htm>

Али вратимо се на питање ирачке набавке алуминијумских цеви. Сама набавка је америчкој обавештајној заједници била позната још од априла 2002. године.⁴⁷ али она премијерно бива лансирана у јавност 8. септембра 2002, у блокбастерском чланку New York Times-а под насловом „U. S. Says Hussein Intensifies Quest for A-Bomb Parts“ који су написали Џудит Милер (блиска пријатељица Ахмеда Чалабија) и војни аналитичар Мајкл Гордон.⁴⁸ У чланку пише да је „у протеклих 14 месеци Ирак настојао да купи на хиљаде специјално дизајнираних алуминијумских цеви које амерички званичници сматрају компонентама за изградњу центрифуга за обогаћивање уранијума“, као и да су „пречник, дебљина и друге техничке спецификације алуминијумских цеви убедиле америчке обавештајне експерте да је њихова намена за ирачки нуклеарни програм“. Осим тога, у чланку се као додатни аргумент поново наводе сведочења наводних пребега, а изнет је и закључак да је ово откриће довело САД и Ирак „до ивице рата“. Осим последње, неколико наведених тврдњи је нетачно. Наиме, америчко министарство енергетике (Department of Energy – DOE) у извештају који је за потребе Сената састављен још јула исте године заједно са CIA, закључује да је „производња ракета (конвенционалних, артиљеријских ракета за вишецевне ракетне лансере, прим. аут.) извеснија намена ових цеви“.⁴⁹ Овај закључак је аргументован тиме што је Ирак раније куповао алуминијумске цеви сличних карактеристика за потребе производње чаура артиљеријских ракета и што цеви дотичних карактеристика није могуће користити за изградњу гасних центрифуга јер је дебљина зидова цеви од 3.3 mm три пута већа од потребне, а пречник од 81 mm премали за успешну примену у обогаћивању уранијума. Коначно, цеви су биле анодизирание што свакако побија било какву тврдњу да су се могле користити као центрифуге за обогаћивање уранијума јер превлака која анодизацијом настаје на цеви може изазвати нежељене реакције са гасом уранијума.⁵⁰ Дезинформација о томе да је Ирак купио алуминијумске цеви како би произвео центрифуге за обогаћивање уранијума потребног за нуклеарну бомбу је демантована и од стране тадашњег директора Међународне агенција за атомску енергију Мухамеда ел Барадеија. Он је у обраћању Савету Безбедности УН 7. марта 2003. презентовао извештај своје агенције у коме је закључено да „свеобухватним теренским истраживањем и анализом докумената није нађен никакав доказ који би показао да Ирак покушава да ове цеви од 81 mm употреби за било шта друго осим за производњу конвенционалних ракета.“⁵¹

⁴⁷ „Bush Administration Claims vs. The Facts“, Leading to War, доступно на: http://www.leadingtowar.com/claims_facts_aluminum.php

⁴⁸ Гордон, М.П., Милер, Џ., „THREATS AND RESPONSES: THE IRAQIS; U.S. Says Hussein Intensifies .Quest for A-bomb Parts“, The New York Times, 8. септембар 2002, доступно на: <http://www.nytimes.com/2002/09/08/world/threats-responses-iraqis-us-says-hussein-intensifies-quest-for-bomb-parts.html?pagewanted=all>

⁴⁹ Извештај Изборног комитета за обавештајне послове Сената САД, група аутора, 7. јул 2004, доступно на: http://www.leadingtowar.com/PDFsources_claims_yellowcake/2002_10_01_INTELLIGENCE_ASSESSMENT.pdf

⁵⁰ „Bush Administration Claims vs. The Facts“, Leading to War, доступно на: http://www.leadingtowar.com/claims_facts_aluminum.php

⁵¹ Транскрипт обраћања Мухамеда ел Барадеија СБ УН од 7. марта 2003, доступно на: http://www.leadingtowar.com/PDFsources_claims_aluminum/2003_03_07_CNN.pdf

Међутим, у време када је чланак Џудит Милер и Мајкла Гордона објављен на насловној страни New York Times-а, простора за сумњу у званични наратив није било. Истог дана када је дотични чланак објављен, потпредседник Дик Чејни у вечерњем програму канала NBC, у емисији Meet the Press, изјављује да је очигледно да је Ирак обновио свој програм развоја нуклеарног оружја, а као главни доказ ове тврдње наводи чланак објављен у New York Times-у тог јутра.⁵² Ово је прикладан моменат да се шематски објасни како је пропагандна кампања против Ирака функционисала у САД. Ради се о моделу који би се најпрецизније могао описати као „циркуларни самопотврђујући ланац“ (шема 2).

Шема 2 – Циркуларни самопотврђујући ланац

Употребом овог модела се ствара илузија да постоји више независних извора од којих вести долазе, а веродостојност вести бива потврђена самим тим што оне наводно долазе из више независних извора. У ствари постоји само један извор вести, а ниједна вест није потврђена од стране независног извора.

⁵² Транскрипт интервјуа потпредседника САД Дика Чејнија у емисији „Meet the Press“ од 8. септембра 2002, доступно на: http://www.leadingtower.com/PDFsources_claims_aluminum/2002_09_08_NBC.pdf

Ратнохушкачки потенцијал овог чланка био је додатно увећан констатацијом да САД не смеју чекати тренутак када ће бити пронађени недвосмислени докази о постојању нуклеарног програма у Ираку јер „први знак пиштоља који се дими може доћи у облику нуклеарне печурке“.⁵³ Ова фраза о „пиштољу који се дими у облику нуклеарне печурке“ је потом максимално експлоатисана од стране америчких званичника, па су је, осим Џудит Милер, изrekli и Џорџ Буш⁵⁴ и Кондолиза Рајс.⁵⁵ Пропагандни ефекат који је овиме постигнут јесте тај да је код просечног Американца изграђен став да је оправдано ући у рат и поводом најмањих индиција о ирачкој кривници, а да одговорачење у тражењу конкретних доказа може изазвати трагедију која ће чак и 11. септембар учинити минорним догађајем. Пропагандна машинерија Бушове администрације је тако настојала (и коначно успела у томе) да страх америчке јавности од тероризма конвертује у подршку ратној опцији против Ирака.

Дезинформација о алуминијумским цевима за изградњу центрифуга нуклеарног реактора у Ираку је додатно ојачана другом дезинформацијом; оном о наводној ирачкој набавци „жутог колача“, односно самлевог уранијум-оксида од Нигера. Ради се о супстанци неопходној за стављање нуклеарног реактора у погон. Ова дезинформација се у мањој мери појављивала у медијским извештајима и претектно је планирана од стране државних органа САД и Велике Британије. Председник Џорџ Буш је у свом годишњем говору о стању нације 2003. споменуо да Ирак покушава да набави уранијум из Африке, представљајући ову гласину као чињеницу. Њен извор била је америчка амбасада у Италији која је од италијанске обавештајне службе добила сет докумената који говоре о томе како је ирачка влада склопила уговор са владом Нигера о набавци уранијума, и то у количини од чак 500 тона. Међутим, ова документа су се показала као очигледни фалсификати још пре него што је рат почео, а до истог закључка је дошла и Међународна агенција за атомску енергију.⁵⁶ Осим тога, уранијумски „жути колач“ се добија из два рудника у Нигеру од којих су оба у власништву једне француске фирме која имплементира веома строге контролне мере у целом процесу од вађења уранијума из рудника, преко његовог паковања за транспорт, до његовог допремања до финалних дестинација. Цео тај процес чини немогућим да ова опасна супстанца стигне у државу блокирану санкцијама или да некаквом махинацијом падне у руке каквог трећег, недржавног фактора. До истог закључка је дошао и специјални Комитет Сената за преглед обавештајних извештаја.⁵⁷

⁵³ Гордон, М.П., Милер, Џ., наведени чланак, доступно на: <http://www.nytimes.com/2002/09/08/world/threats-responses-iraqis-us-says-hussein-intensifies-quest-for-bomb-parts.html?pagewanted=all>

⁵⁴ Транскрипт говора председника Џорџа Буша млађег од 8. октобра 2002, CNN, доступно на: <http://edition.cnn.com/2002/ALLPOLITICS/10/07/bush.transcript/>

⁵⁵ Блицер, В., „Search for the ‘smoking gun’“, 10. јануар 2003, CNN, доступно на: <http://edition.cnn.com/2003/US/01/10/wbr.smoking.gun/>

⁵⁶ „Bush Administration Claims vs. The Facts“, Leading to War, доступно на: http://www.leadingtowar.com/claims_facts_yellowcake.php

⁵⁷ Извештај о предратној обавештајној процени америчке обавештајне заједнице о Ираку, GlobalSecurity.org, 18. јун 2009, доступно на: http://www.leadingtowar.com/PDFsources_claims_yellowcake/2002_02_26_INTELLIGENCE_ASSESSMENT.pdf

Три кључне наведене дезинформације наравно нису биле и једине. Отприлике од средине 2002. па све до почетка рата у марту 2003, амерички мас-медији практично свакодневно запљускују америчку јавност обиљем ужасавајућих дезинформација којим су Ирак и његова власт представљани као највећа могућа претња по безбедност САД. Примера ради, недуго након чланка Џудит Милер и Мајкла Гордона о алуминијумским цевима, у часопису *New York Post* који је у власништву медијског магната и неоконзервативца Руперта Мардока (иначе снажног заговорника ратне опције) 16. септембра 2002. је објављен чланак под насловом „DOOMSDAY PLOT: Saddam Aims to Give Terrorists Briefcase Bio-Bombs“. У овом чланку се уз застрашујуће придеве описује како би Садам Хусеин могао да наоружа терористе актен ташнама са смртоносним биолошким агенсима, односно антраксом, којим би на територији САД били извршени напади до сад невиђених размера.⁵⁸ Исти процес се паралелно одвијао и у Великој Британији где су медији некритички понављали дезинформације планиране у америчким медијима. Про-ратни наратив је у Великој Британији додатно ојачан тзв. „Септембарским досијеом“. Овај документ, који је британска влада објавила септембра 2002, је представљао акумулацију свих дотадашњих дезинформација о ирачком програму за развој оружја за масовно уништење, уз неке новитете убачене са намером да додатно ојачају интервенционистички дискурс. Тако је једна од најупечатљивијих тврдњи Септембарског досијеа била та да је Ирак у стању да изврши напад хемијским оружјем у року од свега 45 минута од Садамовог наређења. Ову невероватно хиперболисану процену функционалности и ефикасности ирачког хемијског арсенала су потом хистерично понављали популарни британски медији као што су *The Sun*, *Daily Star* и *Evening Standard*.⁵⁹ Осим тога, у америчким и британским медијима је Садам Хусеин континуирано оптуживан за „протеривање“ инспектора УН из Ирака 1998. године, чиме се намеће закључак да у Ираку сасвим сигурно постоји нешто што се скрива од међународне јавности. Нпр. водитељ Рандал Пинкстон у вечерњим вестима CBS-а 09.11.2002. саопштава следеће: „Док се инспектори УН спремају за повратак у Ирак по први пут од како их је Садам избадио 1998. године (курзив аутора), САД се суочавају са деликатним изазовом: трансформацијом међународног консензуса о разоружању у међународни консензус за рат“.⁶⁰ *L. A. Times* у чланку од 19.11.2002. објављује следеће: „Последњи инспектори су повучени из Ирака пре готово четири године. Багдад их је оптужио да је у тиму било шпијуна, а САД су објасниле да је Ирак користио оптужбу како би омео истрагу (курзив аутора)“.⁶¹ Ово су само неки од бројних примера пропагандног извртања чињеница са циљем отпуживања Ирака за

⁵⁸ Лејтем, Н., „DOOMSDAY PLOT: Saddam aims to give terrorists briefcase bio-bombs“, *New York Post*, 16. септембар 2002, доступно на: <http://nypost.com/2002/09/16/doomsday-plot-saddam-aims-to-give-terrorists-briefcase-bio-bombs/>

⁵⁹ „Timeline – The 45-minute claim“, BBC, 13. октобар 2004, доступно на: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_politics/3466005.stm

⁶⁰ „Common Myths in Iraq Coverage“, FAIR, 27. новембар 2002, доступно на: <http://fair.org/take-action/action-alerts/common-myths-in-iraq-coverage/>

⁶¹ Исто.

прогон инспектора УН. Међутим, инспектори УН-а су 1998. добровољно напустили Ирак. Штавише, тадашњи шеф мисије инспектора у Ираку Ричард Батлер је одлуку о евакуацији тима донео због предстојећег англо-америчког бомбардовања Ирака у операцији Пустинска лисица (Operation Desert Fox, од 16. до 19. децембра 1998) и стрепњи за безбедност инспекторског тима у таквим условима. О томе су у то време известили и амерички медији.⁶² Што се оптужби за шпијунажу тиче, о њима су такође најпре писали амерички медији. Тако New York Times 7. јануара 1999. пише: „Амерички шпијуни су тајно радили у тимовима инспектора УН који су тражили ирачке тајне програме наоружања [...] и без знања УН су надзирали ирачку војску [...] у склопу амбициозне шпијунске операције осмишљене са циљем пенетрације ирачког обавештајног апарата и праћења ирачког лидера Садама Хусеина“.⁶³

„Спирала тишине“ гута пацифисте

Здраворазумски медијски извештаји који су пропагандни наратив доводили у питање изгубили су се у маси ратноушкачких вести. Тако медијски критичар Хауард Курц из Washington Post-а налази да је у периоду од августа 2002. до марта 2003. Washington Post имао 140 насловних страна на којим су доминантно место имале вести које су подржавале ратну опцију, а да је у истом периоду на насловној страни било свега 5 вести скептичних према оптужбама на рачун Ирака.^{64 65} Овде је важно разумети да насловне стране угледних листова какав је Washington Post у ствари имају улогу својеврсних билборда који пресудно утичу на одабир значајних тема и изградњу ставова у јавном дискурсу. Јавност углавном мањка специфичних знања релевантних за одређену тему, што је самим тим чини мање критички оријентисаном. Последица тога јесте да јавност усваја наратив који је више заступљен у медијима. Зато се Бушова администрација побринула да у медијима апсолутно доминантан буде про-ратни глас. У студији њујоршке не профитне организације за надзор медија FAIR (Fairness and Accurasy in Reporting) коју су октобра 2003. објавили Стив Рендал и Тара Броуел под насловом „Појачавање званичника, утишавање неслагања“ је утврђено да је у марту 2003. чак 71% америчких медијских извора било про-ратно, а свега 3% анти-ратно^{66 67} (графикон 1).

⁶² Исто

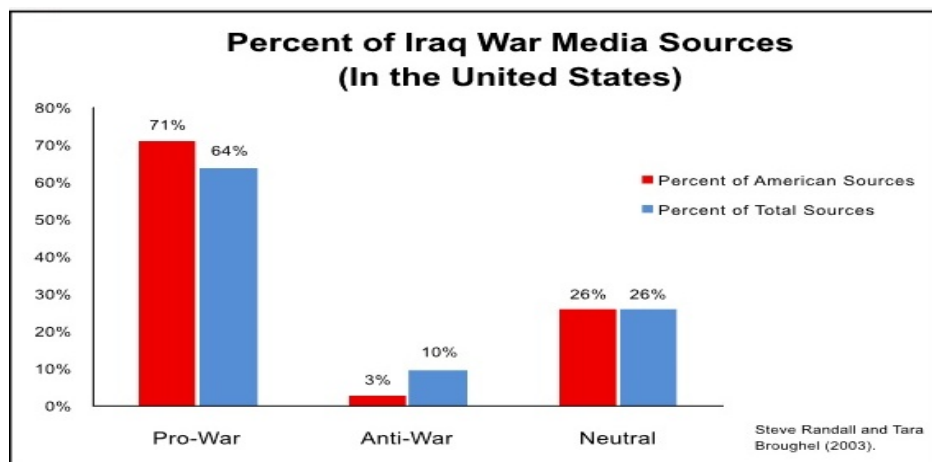
⁶³ Винер, Т., „U.S. spied on Iraq under U.N. cover, officials now say“, International New York Times, 7. јануар 1999, доступно на: <http://www.nytimes.com/1999/01/07/world/us-spied-on-iraq-under-un-cover-officials-now-say.html>

⁶⁴ Документарни филм „Buying the War“, канал PBS, 2007, доступно на: <http://www.pbs.org/moyers/journal/btw/watch.html>

⁶⁵ Курц, Х., „Media’s failure on Iraq still stings“, CNN, 11. март 2013, доступно на: <http://edition.cnn.com/2013/03/11/opinion/kurtz-iraq-media-failure/>

⁶⁶ Рендал, С., Броуел, Т., „Amplifying Officials, Squelching Dissent“, FAIR, 1. мај 2003, доступно на: <http://fair.org/extra/amplifying-officials-squelching-dissent/>

⁶⁷ Доступно на: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/fa/Iraq_War_Media_Sources_Opinion_Percentage.svg

(Извор: FAIR)

Поред штампаних медија, у ширењу пропаганде су велику (може се рећи и главну) улогу имале кабловске телевизијске куће, а посебно Fox News, иначе такође у власништву раније споменутог неоконзервативца Руперта Мардока. PIPA анкета Универзитета у Мериленду спроведена у току лета 2003. је утврдила степен дезинформисаности Американаца у односу на медије које су конзумирали. Утврђено је да су убедљиво нај дезинформисанији били гледаоци Fox News-а, па је тако 33% њих веровало да је у Ираку пронађено оружје за масовно уништење, а 67% њих да су пронађени докази о повезаности Садамовог режима са терористичким групама. Одмах за њима по дезинформисаности били су гледаоци канала CBS и NBC.⁶⁸

До почетка 2003. године пропагандне дезинформације о ирачком програму развоја оружја за масовно уништење и Садамовим везама са Ал Каидом и другим терористичким групама постају неприкосновене чињенице у америчком јавном дискурсу. Свако ко их доводи у питање бива означен као „наиван“, „левичар“, „лош Американац“, па чак и као „Садамов симпатизер“. Више се не поставља питање „да ли треба напасти Ирак“ него „када напасти Ирак“. Догодило се оно што се у теоријама медијског менаџмента перцепције назива „спиралом тишине“. Ова теорија, коју је седамдесетих година прошлог века установила Елизабет Ноел Нојман, полази од претпоставке да је страх људи од изолације антрополошка константа, те да они делови друштва који виде да су њихови ставови мање популарни постају све тиши у изношењу истих, до тачке у којој ће радије прећутати своје ставове него их износити јавно и тако ризиковати презир заједнице којој припадају. Штавише, они колебљивији ће постепено почети да деле мишљење већине чак иако се са њиме не слажу. Са друге стране, они делови друштва који осете да је њихов наратив популарнији постајаће све гласнији и не толерантнији према другачијим ставовима па

⁶⁸ Кал, С., „Misperceptions, The Media and the Iraq War“, The PIPA/Knowledge Networks Poll, 2. октобар 2003, доступно на: http://www.pipa.org/OnlineReports/Iraq/IraqMedia_Oct03/IraqMedia_Oct03_rpt.pdf

ће тако настало „ћутање“ супротног становишта створити искривљену слику о консензусу друштва поводом контроверзних тема.⁶⁹ Тако се неко мишљење може потиснути све до његовог „тврдог језгра“ које ће га бранити до последњег тренутка, при том нагињући једној врсти „секташке изолованости“. Није ни потребно истицати да у формирању спирале тишине пресудну улогу имају управо мас-медији и објављивање резултата манипулативних анкета које неке ставове представљају маргиналним у односу на друге.

У месецима пред почетак рата против Ирака цензура у америчким медијима добија готово тоталитарне размере. О овоме најбоље сведочи случај популарног телевизијског водитеља Филипа „Фила“ Донауа који је гласно иступао као противник инвазије на Ирак. Његова редовна емисија на каналу MSNBC је изненада отказана 25. фебруара 2003. уз званично образложење да је таква одлука донета због ниске гледаности. Статистички подаци међутим показују да је само у фебруару 2003. ову емисију пратило 440 000 гледалаца, што је чинило најпопуларнијим програмом који је емитован на овом каналу.^{70 71} Прави разлог отказивања Донауовог програма откривен је нешто касније када је „процурео“ интерни меморандум руководства NBC-а у коме је писало да је Фил Донау „неприкладно јавно лице у ратним временима“.⁷² Осим тога, у документарном филму PBS-а „Buying the War“, Донау је изјавио како је отпуштен са MSNBC-а зато што је кршио директиву уредника према којој су све емисије о Ираку морале да буду организоване према шеми којом би била фаворизована ратна опција. Та шема је изгледала тако што би у емисију или био доведен један заговорник ратне опције или би у случају организовања дебате на сваког противника ратне опције морала да буду доведена два заговорника интервенције. Самостално гостовање противника рата није било дозвољено.⁷³

По свему судећи слична правила важила су и на другим каналима, а новинари и водитељи су охрабривани перспективама каријерног напредовања уколико би иступали као заговорници рата. Други су застрашивани на различите начине, а у претњама је посебно речит био конзервативни политички коментатор са Fox News-а, Вилијам „Бил“ О’Рајли. Одмах након „медијског смакнућа“ Фила Донауа, Бил О’Рајли је 26. фебруара изјавио да ће „свако ко се у оваквим временима замери овој земљи (САД-у, прим. аут.) бити означен“⁷⁴ и додао да се „оног тренутка када рат почне очекује од сваког Американца да подржи војску, а уколико то не може да учини – нека умукне“.⁷⁵ Неколико дана потом је у вечерњем програму изјавио да су

⁶⁹ Кунцик, М., Зипфел, А., „Uvod u znanost o medijima i komunikologiju“, Заргеб: Заклада Friedrich Ebert, 2006, стр. 207-211.

⁷⁰ Колинс, Д., „Phil Donahue Gets the Ax“, CBS News, 25. фебруар 2003, доступно на: <http://www.cbsnews.com/news/phil-donahue-gets-the-ax/>

⁷¹ Картер, Б., „MSNBC Cancels Phil Donahue“, International New York Times, 26. фебруар 2003, доступно на: <http://www.nytimes.com/2003/02/26/business/media/26PHIL.html>

⁷² Шејлс, Т., „A Media Role in Selling the War? No Question“, The Washington Post, 25. април 2007, доступно на: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/04/24/AR2007042402444.html>

⁷³ Документарни филм „Buying the War“, канал PBS, 2007, доступно на: <http://www.pbs.org/moyers/journal/btw/watch.html>

⁷⁴ Извор на: [https://en.wikiquote.org/wiki/Bill_O%27Reilly_\(commentator\)](https://en.wikiquote.org/wiki/Bill_O%27Reilly_(commentator))

⁷⁵ Исто.

„Људи који јавно критикују своју земљу у временима војне кризе лоши Американци“.⁷⁶ Ефекти оваквих изјава на америчку јавност били су огромни, с обзиром на то да су О' Рајлијеве вечерње емисије са готово 3 милиона гледалаца месечно биле међу најгледанијим у Америци у фебруару и марту 2003.⁷⁷ О'Рајлијеве изјаве биле су заправо отворени позив на формирање „спирале тишине“. Исту сврху имале су и изјаве Шона Хенитија у емисији „Hannity & Colmes“ од 19. фебруара 2003. када је најавио откривање „гулага који скривају приче о мучењима, силовањима и мизерији“ у Ираку, као и „оружја за масовно уништење за које левичари кажу да не постоји“.⁷⁸ При томе је он у својој изјави предстојећу окупацију Ирака назвао „ослобођењем“, што је иначе још једна пропагандно-термиолошка замена теза која је била широко заступљена у америчком јавном дискурсу (и сама операција инвазије на Ирак је носила кодно име „Ирачка слобода“).

Пауелова представа као „последње упозорење Ираку“

Моменат који је зацементирао подршку ратној опцији у америчком јавном дискурсу догодио се нешто раније. Била је то презентација америчког државног секретара Колина Пауела Савету Безбедности УН 5. фебруара 2003. под насловом „Неуспех Ирака да се разоружа“. У обраћању нешто дужем од сат времена, Колин Пауел је настојао да уверење о ирачкој кривици које је већ постојало у америчкој јавности прошири на светску јавност тиме што би показао како Ирак наводно крши резолуцију СБ УН 1441 донету новембра 2002. Овом резолуцијом је Ираку била пружена последња шанса да угаси своје програме развоја оружја за масовно уништење⁷⁹. У том циљу присутнима је пустио аудио снимке који су представљени као пресретнути разговори ирачких официра о оружју за масовно уништење. Међутим, аутентичност ових снимака није била ничим потврђена. Секретар Пауел је потом поновио (до тада већ у експертским круговима увелико оспораване) тврдње о томе како су хиљаде алуминијумских цеви које је Ирак купио биле намењене развоју нуклеарног реактора, као и тврдње о наводним везама ирачког режима са терористичким групама. Једини физички доказ ових тврдњи били су нејасни сателитски снимци појединих војних постројења у Ираку. У једном тренутку секретар Пауел је изнео готово фантастичну тврдњу о томе како Ирак ради на модификацији ловачког авиона МиГ-21 којом би овај авион био претворен у беспилотну летелицу за допремање антракса и других врста биолошког оружја. Излагање је завршио драматичним, али опет ничим доказаним тврдњама о бруталним кршењима људских права у Ираку у којим се хемијско и биолошко оружје тестира на затвореницима *in vivo*.

⁷⁶ О'Рајли, Б., „I Made a Mistake...“, Fox News, 3. март 2003, доступно на: <http://www.foxnews.com/story/2003/03/03/made-mistake.html>

⁷⁷ Картер, Б., наведени чланак, доступно на: <http://www.nytimes.com/2003/02/26/business/media/26PHIL.html>

⁷⁸ „How the Media Fueled the War in Iraq“, Truthout, 20. март 2013, доступно на: <http://www.truthout.org/opinion/item/15234-how-the-media-fueled-the-war-in-iraq>

⁷⁹ Резолуција СБ УН бр. 1441 од 8. новембра 2002, доступно на: <http://www.un.org/Depts/unmovic/documents/1441.pdf>

Оно што је било важније од необудљивих доказа које је Пауел презентовао јесте изјава да је наводним непоштовањем резолуције 1441 Ирак пропустио „последњу шансу“ да избегне војну интервенцију.⁸⁰

У америчким медијима уследила је ерупција похвала на рачун секретара Пауела. У овоме је важно разумети углед који је Колин Пауел уживао у америчкој јавности. Као ветеран вијетнамског рата, саветник за националну безбедност у време интервенције у Панаму, начелник здруженог генералштаба у периоду Првог заливног рата и први Афроамериканец који се попео до функције државног секретара, Колин Пауел је иза себе имао блиставу каријеру која га је чинила човеком беспрекорне репутације у америчкој јавности. Иако је у својој каријери комбиновао улоге „главног“ војника и „главног“ дипломате, Пауел је важио за функционера резервисаног према употреби војне силе у међународним односима, а позната је и његова доктрина из 1990. према којој се одлука о уласку у рат доноси на основу чак осам кумулативно испуњених предуслова.⁸¹ Међутим, сав углед овог функционера је у фебруару 2003. злоупотребљен како би се у америчкој јавности додатно оснажила ратна опција. Порука коју су медији након Пауелове презентације послали могла би се описно формулисати реченицом: „Ако Колин Пауел као искусно војно лице и човек несклон брзоплетој употреби војне силе сматра да је неопходно напасти Ирак, онда више нема никакве сумње да је то исправан потез“. Washington Post је нарочито предњачио у објављивању чланака са овом поруком. Дан након Пауелове презентације у овом листу су објављени чланци чији наслови већ довољно говоре о својим порукама: „Пиштољ који се дими у рукама старог војника“,⁸² „Победничка рука за Пауела“⁸³, „Необориво“,⁸⁴ „Побијање сумњалица“⁸⁵ и посебно значајан чланак анти-ратно оријентисане колумнисткиње Мери Мек Грори „Ја сам убеђена“⁸⁶ у коме признаје да ју је Пауелово излагање уверило да је потребно ући у рат против Ирака. New York Post у чланку „Dubya’s Determination“ Пауелово излагање оцењује као „мајсторски правни резиме“,⁸⁷ The Plain Dealer као „снажан, кредибилан и убе-

⁸⁰ Транскрипт презентације државног секретара САД Колина Пауела пред СБ УН 5. фебруара 2003, доступно на: <http://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2003/17300.htm>

⁸¹ Бремер, И., Суперсила, Београд: CIRSD, 2015, стр. 95.

⁸² Хојгл, Џ., „An Old Trooper’s Smoking Gun“, The Washington Post, 6. фебруар 2003, доступно на: <https://www.washingtonpost.com/archive/opinions/2003/02/06/an-old-troopers-smoking-gun/b65acc86-7e35-4c71-acc5-3e435c9ec710/>

⁸³ Коен, Р., „A Winning Hand for Powell“, The Washington Post, 6. фебруар 2003, доступно на: <https://www.washingtonpost.com/archive/opinions/2003/02/06/a-winning-hand-for-powell/aa1e6dd9-dbf9-4b71-bb86-9c42a4a5a427/>

⁸⁴ „Irrefutable“, The Washington Post, 6. фебруар 2003, доступно на: <https://www.washingtonpost.com/archive/opinions/2003/02/06/irrefutable/e598b1be-a78a-4a42-8e1a-c336f7a217f4/>

⁸⁵ Вил, Џ.Ф., „Disregarding the Deniers“, The Washington Post, 6. фебруар 2003, доступно на: <https://www.washingtonpost.com/archive/opinions/2003/02/06/disregarding-the-deniers/4449fc5d-117e-421d-bc68-ad2b32f101f8/>

⁸⁶ Мек Грори, М., „I’m Presuaded“, The Washington Post, 6. фебруар 2003, доступно на: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A32573-2003Feb5.html>

⁸⁷ Документарни филм „Buying the War“, канал PBS, 2007, доступно на: <http://www.pbs.org/moyers/journal/btw/watch.html>

дљив случај (против Ирака, прим. аут.)”,⁸⁸ Chicago Tribune као „моћан случај“ и „убедљиву, детаљну акумулацију информација“,⁸⁹ а Tulsa World као „гвозден случај“.⁹⁰ The Arizona Republic оцењује да су у Пауеловој презентацији изнети „језгровити и осуђујући докази“,⁹¹ а Portland Press Herald налази да је излагање било „детаљно и убедљиво“.⁹² Houston Chronicle описује Пауелово излагање као „надмоћан случај“,⁹³ The Boston Globe као „несавладив случај“,⁹⁴ али оно што је било најважније јесте да су закључци изнети у презентацији Колина Пауела пред СБ УН били случај, односно разлог за рат.

Од тог тренутка почиње једна врста морбидног медијског одбројавања до почетка рата. Стил извештавања америчких медија у недељама пред почетак инвазије је био такав да је код просечног гледаоца изазивао еуфорију ишчекивања спектакла. Овиме је подизан про-ратни сентимент у домаћој јавности, али је истовремено застрашивана ирачка јавност, а посебно ирачка елита која је имала већи приступ западним медијима.

Медијска агресија као подршка физичкој агресији

Доктринарни темељи

Како смо видели, у америчкој политичкој елити и самом државном врху дуго времена је постојала амбиција о војној конфронтацији са Ираком у којој би Садам Хусеин био свргнут са власти. Међутим, у контрасту са релативном једногласношћу око питања да ли је потребно интервенисати у Ираку били су опречни ставови о томе како би сама војна интервенција требало да изгледа. Ови супротни ставови се у суштини могу сврстати у два „табора“. Један је био оличен у генералу Вејну Даунингу који се након терористичких напада од 11. септембра 2001. вратио из пензије како би са функције заменика саветника за националну безбедност координисао активностима САД у борби против тероризма. Овај човек, који је целу своју каријеру градио као експерт за специјалне операције, заступао је доктрину рушења Садама кроз субверзију и специјални рат у којем би ирачка опозиција дигла оружану побуну, а потом је уз помоћ америчке авијације и обавештајних капацитета водила до победе. Превагу је ипак однео други табор, ближи председнику и неоконзервативцима, оличен у генералу Томију Френксу, главнокомандујућем операцијама у Персијском заливу. Према овом плану, са Садамом се ваљало обрачунати конвенционалном војном инвазијом на Ирак из више праваца, у чему би учествовало око 200.000 војника.⁹⁵ Овакав план носио је у себи ризик од суочавања са већим бројем

⁸⁸ Исто.

⁸⁹ Исто.

⁹⁰ Исто.

⁹¹ Исто.

⁹² Исто.

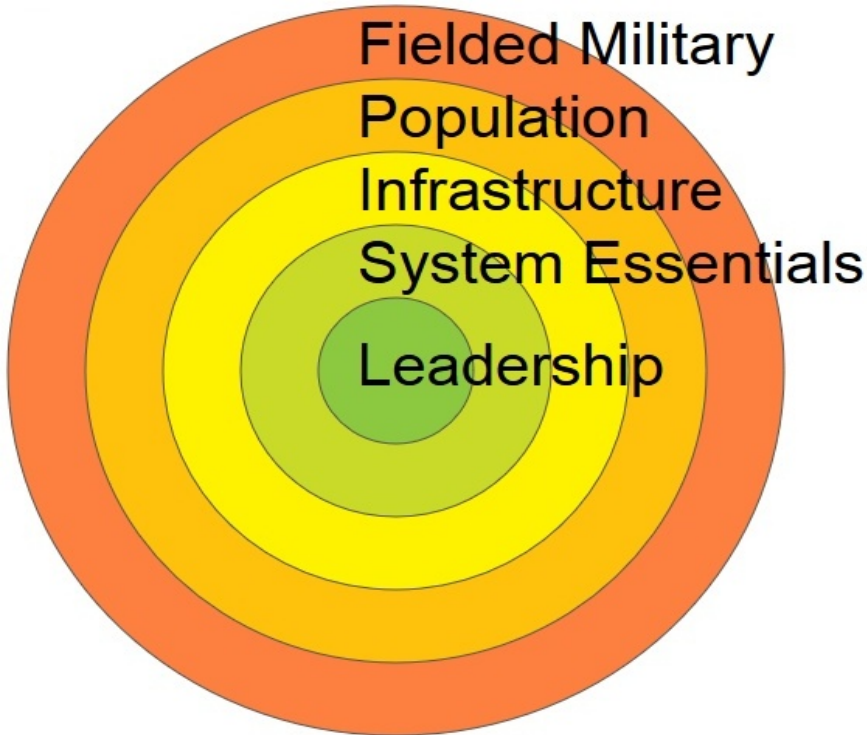
⁹³ Исто.

⁹⁴ Исто.

⁹⁵ Лорен, Е., Рат Бушових, Београд: Издавачка кућа Драганић, 2003, стр. 180.

америчких жртава, посебно у борбама за простране урбане центре као што су Багдад, Басра или Мосул, што је могло пољуљати подршку домаће јавности ратној опцији. Утваре вијетнамског пораза, коме су у одређеној мери допринели и новинари који су са готово неограниченом слободом извештавали о америчким војним губицима (подривајући тако спремност нације да истраје у ратним напорима), и даље су прогањале већину генерала у Пентагону. Зато је било неопходно да инвазију прати интензивна психолошко-пропагандна активност усмерена како према домаћој, тако и према противничкој јавности. Тако мас-медији, а посебно визуелни мас-медији добијају важну улогу у успешној реализацији војних операција.

Како би се ова констатација појаснила, неопходно је осврнути се на две војне доктрине које су у операцијама против Ирака биле примењиване. Прва је тзв. „теорија пет прстенова“ коју је крајем осамдесетих година прошлог века развио амерички ваздухопловни пуковник Џон А. Ворден.⁹⁶ Према Вордену, сваки противник се може посматрати као систем који чине 5 основних компоненти представљених као концентричне кружнице (слика 3). Од средине ка ободу, те кружнице су: 1) руководство, односно власт или команда, 2) основни друштвени ресурси, односно системске есенције, 3) инфраструктура, тј. комуникационо-транспортна мрежа, 4) становништво и 5) војне снаге.

⁹⁶ Младеновић, Д., Међународни аспекти сајбер ратовања, Београд: Медија центар „Одбрана“, 2012, стр. 26-28.

Линеарни метод вођења рата би захтевао појединачно неутралисање сваког од ових 5 прстенова, почевши од сукоба са противничком војском до свргавања владајућег режима. Међутим, у нелинеарном приступу, и то уз борбену надмоћ сопствених снага, могуће је извршити удар по било ком од 5 прстенова, а да при том није неопходно сукобљавање са оружаним снагама противника. Како Драган Младеновић примећује, ова теорија је савремено (може се рећи и постмодерно) проширење старе Клаузевицове доктрине о утицају на центар гравитације противника.⁹⁷ Смиао свих операција постаје изазивање губитка воље за борбом код противника, односно изазивање стратегијске парализе непријатеља. У контексту инвазије на Ирак, америчком војном врху је постизање оваквог ефекта било од пресудног значаја како би се избегле крваве уличне борбе за Багдад. Друга релевантна доктрина јесте чувени „Shock and Awe“ (у буквалном преводу „шок и страхопоштовање“) коју су 1996. формулисали амерички аналитичари Харлан Улман и Џејмс Вејд.⁹⁸ Ради се о војној стратегији базираној на рапидном постизању доминације над противником кроз демонстрацију апсолутне надмоћи и спектакуларним пројекцијама силе којим се парализе противничка перцепција бојишта, а његова воља за отпором уништава.⁹⁹ Методолошки посматрано, ова доктрина обједињује употребу физичке силе и (зло)употребу психолошких ефеката које њена примена изазива. И док је инвазију на Ирак карактерисала широка примена ове доктрине у вођењу конвенционалних војних операција, истовремено се одвијала и једна врста „медијске shock and awe“ кампање. Канали кабловске телевизије непрекидно су емитовали спектакуларне снимке бомбардовања ирачких градова и других колона борбене технике на путу за Багдад. При том, уз обиље слика и речи јавности је давано мало конкретних информација. Постигнут је наизглед контрадикторан ефекат: непрекидно информисање је, заплъскујући гледаоце обиљем информација, збуњивало уместо да информише. Са једне стране, домаћој јавности је рат представљен као некакав „reality show“, као „чист“ и „паметан“ сукоб у коме гину једино холивудизовани „лоши момци“, а са друге стране је истим таквим стилем извештавања застрашиван противник који је имао приступ западним медијима. Ради јаснијег образложења ове тврдње илустроваћемо је неколицином примера.

Медији као психолошко оружје

Ишчекујући истек рока од 48 сати колико је председник Џорџ Буш у свом ултиматуму оставио Садаму Хусеину да напусти Ирак (или се „суочи са последицама“), сви амерички већи ТВ канали су 19. марта увече усмерили своје камере ка Багдаду, у намери да аудиторијуму жељног спектакла први уживо пруже снимке разарања ирачке престонице. CNN је у том циљу имао инсталиране специјалне аутоматске камере на крововима зграда у Багдаду, а паралелно са „лајв“ сликом су ишла аудио укључења

⁹⁷ Исто, стр. 27.

⁹⁸ Улман, Х., Вејд, Џ., „Shock & Awe: Achieving Rapid Dominance“, Washington DC: National Defense University, 1996, доступно на: http://www.dodccrp.org/files/Ullman_Shock.pdf

⁹⁹ Извор доступан на: <http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803100502693>

репортера и стручних коментатора.¹⁰⁰ На почетку овог преноса, у периоду док бомбардовање још није почело, коментатор CNN-а констатује да би се „ствари вероватно другачије одвијале да је Садам напустио Ирак или да је војска извршила пуч и свргла га са власти (курзив аутора)“. Потом водитељка програма театарно најављује да ће у предстојећим операцијама против Ирака „бити ангажована сва најсавременија борбена средства на располагању америчком ратном ваздухопловству и морнарици“. Посебно се истиче употреба „паметних“ бомби и „невидљивих“ авиона F-117 и B-2, као и стратешких бомбардера B-52 способних за разарање читавих градских квартава. Убрзо почиње бомбардовање, а глас коментатора се губи у бучним експлозијама које потресају центар ирачке престонице. Након десетак минута спектакуларних снимака великих експлозија, у програм се укључује стручни коментатор, пензионисани ваздухопловни генерал Доналд Шепард. У једном тренутку он каже: „Ово је више као упозорење ирачким снагама шта можемо да им урадимо и шта ћемо да им урадимо ако наставе да пружају отпор“. Потом додаје: „Видите да у Багдаду још ради улична расвета. Још увек им нисмо гађали електрану“. Паралелно са тиме репортери јављају да је ирачка влада „у комплетном хаосу и конфузији“ и да „више није јасно ко командује ирачком војском“. Кључни моменат програма те вечери био је пренос конференције за штампу секретара одбране Доналда Рамсфелда. Рамсфелд тада изјављује како је циљ интервенције „свргнуће Садама Хусеина са власти и рехабилитација Ирака“. Он је потом најавио да ће у наредних пар сати „бити гађано више стотина војних мета широм Ирака“.

Јасно је да је овакав програм за домаћу, па и светску јавност представљао прворазредни спектакл. Међутим, какав је ефекат имао на противника, тј. потенцијалне ирачке гледаоце? У Садамовом Ираку јесте постојала цензура, али су многа домаћинства и угоститељски локали имали приступ западним медијима преко сателитских пријемника. Осим тога, ирачка елита која је окупљала све значајније функционере могла је да се информише и преко страних медија. И управо њима су биле упућене цитиране поруке из програма CNN-а. Ирачки државни функционер или официр који је имао приступ оваквом програму стицао је утисак да:

1) Је бесмислено борити се кад већ Американци не желе да окупирају Ирак, него да га „ослободе“ свргавањем Садамовог режима. Штавише, можда им у рушењу власти треба помоћи како би се рат и страдања учинили што краћим.

2) Одуговлачење у доношењу одлуке о дезертирању је опасно јер убрзо следе нови напади.

3) Пружање отпора је немогуће јер Американци користе најсавременије оружје и „невидљиви су“.

4) Врховна команда и власт не знају шта да раде и вероватно и сами покушавају да побегну, па нема смисла излагати се непотребном ризику у одбрани пропалог система.

Укупни ефекат је тај да се државни апарат атомизује до нивоа у коме сваки појединац покушава да спаси себе, а пружање организованог отпора није могуће. Наравно, овакав ефекат није постигнут искључиво активностима мас-медија, али је њихова улога у томе приметна.

¹⁰⁰ ТВ пренос канала CNN од 19. марта 2003, доступно на: <https://www.youtube.com/watch?v=rqtqeDor2HA>

Други пример се такође тиче првих сати инвазије. У исти поменути „пајв“ програм CNN-а се у једном моменту укључује репортерка Кристијана Аманпур која се у том тренутку налазила у близини ирачко-кувајтске границе. Она је, извештавајући о напредовању британских снага на том сектору фронта, саопштила како „циљ коалиционих снага које напредују ка Басри **није да окупирају град него да га ослободе од Садама**“, а додала је и да „постоји нада да ће *грађани Басре сами увидети потребу да се ангажују* на интеграцији Басре у сферу контроле британских и других коалиционих снага“. У њеном излагању је неколико пута истакнуто како је рејон од луке Ум Каср до Басре богат нафтом и способан да самостално функционише без Садама, а исто тако је подвучено да се Басра „не третира као војна мета“. Ово на први поглед може деловати као тривијалан пример ратног извештавања, међутим детаљнија анализа намеће закључак да се радило о веома софистицираној психолошко-пропагандној поруци. Наиме, још од када је 1. марта 1991. у Басри и околним местима избила оружана побуна против Садамовог режима, овај део Ирака важио је за упориште ирачке опозиције. Локално становништво, иначе претежно сачињено од шиита, било је мање подложно утицају наратива централних власти из Багдада, а имало је и већи приступ страним медијима него други делови Ирака. Сасвим је јасно да су позиви на „устанак“ и „самоорганизовање против режима“ управо овде могли да наиђу на највећи одзив. До побуне је убрзо и дошло,¹⁰¹ а други највећи град Ирака је пао уз минималне губитке инвазионих снага. Ваља споменути и то да је у првим ратним сатима пропагандна кампања у Великој Британији дошла до готово расистичког врхунца. Часопис The Sun (такође у власништву Руперта Мардока још од 1968.) је 20. марта 2003. на насловној страни објавио изјаву пуковника Тима Колинса: „Немојте имати милости за њих (Ирачане који подржавају Садама, прим. аут.), они имају мрље на душама“.¹⁰²

Најпознатије пропагандне слике које је инвазија на Ирак изнедрила настале су током чувеног рушења статуе Садама Хусеина на тргу Фирдос у Багдаду, 9. априла 2003. Фотографије ирачких цивила који грле и љубе америчке војнике над рушевинама Садамове статуе обишле су цео свет. Овај догађај, који је у медијима приказан као спонтан бунт Ирачана против пропалог диктаторског режима и одушевљење доласком „ослободилаца“, послужио је Вашингтону да целом свету демонстрира исправност своје војне интервенције. Наметао се утисак да је оружана сила САД толико беспрекорна и хумана, да наилази на усхићење чак и када је у улози окупатора. Међутим, касније се испоставило да је овај догађај највећим делом био изрежиран од стране одреда за психолошке операције при 3. батаљону 4. пука 1. дивизије Корпуса маринаца.¹⁰³ Овај одред, под командом водника Брајана Плајша из 1153. тима за тактичке психолошке операције,¹⁰⁴ проценио је да би управо рушење Садамове статуе на тргу Фирдос могло да има глобални ефекат услед непосредне

¹⁰¹ „Civil Uprising Reported in Basra“, CNN, 26. март 2003, доступно на: <http://edition.cnn.com/2003/WORLD/meast/03/25/sprj.irq.basra/>

¹⁰² Насловна страна листа „The Sun“ од 20. марта 2003, доступно на: <https://www.indybay.org/newsitems/2013/03/19/18733856.php>

¹⁰³ Зукино, Д., „Army Stage-Managed Fall of Hussein Statue“, Los Angeles Times, 3. јул 2004, доступно на: <http://articles.latimes.com/2004/jul/03/nation/na-statue3>

¹⁰⁴ Нанор Брајана Плајша на „Zoominfo“ мрежи, доступно на: <http://www.zoominfo.com/p/Brian-Plesich/1030081303>

близине хотела Палестина у коме је било смештено неколико стотина страних извештача и новинара. Маринци који су стигли на лице места најпре су оклопним возилима и тенковима блокирали трг (на коме је у тренутку њиховог доласка било свега неколико људи, углавном новинара), а потом су присутним цивилима дали мацоле и конопце како би срушили статуу. Случајно или не, један од присутних цивила који је мацолом ударао статуу био је Кадем Шариф, чувени ирачки рвач и боди-билдер.¹⁰⁵ Потом је стигла група од стотинак цивила, а маринци су преко разгласа, на арапском језику саопштили да ће присутнима помоћи у рушењу статуе својом техником. На инжењеријско возило које је рушило статуу постављена су ирачка деца. Једно од важнијих питања у вези овог догађаја јесте ко су цивили који су у њему учествовали. У документарцу „Контролна соба“ који је снимила ТВ кућа Ал-Џазира се наводи како цивили који су рушили статуу на тргу Фирдос не говоре ирачким акцентом, па се основано сумња да су у питању странци из других заливских земаља и Египта.¹⁰⁶ Постоје и индикације да су присутни цивили заправо били чланови „Ирачке слободне војске“ (субверзивне плаћеничке паравојне групе формиране уз помоћ Чалабијевог Ирачког националног конгреса и CIA) који су у рејон Багдада пристигли 6. априла 2003.¹⁰⁷ У сваком случају, у тренутку рушења споменика на тргу је било једва нешто више од две стотине људи, али су присутне медијске камере манипулативно хватале само сужене кадрове у којим је деловало као да је трг препун људи.¹⁰⁸ London Evening Standard је чак објавио и фотошопиране фотографије на којим су иста лица по неколико пута копирана како би се стекао утисак бројности окупљених цивила.¹⁰⁹ Осим претеривања у погледу броја присутних, медији су хиперболисали и наводно усхићење Ирачана рушењем статуе, док је у реалности већина присутних грађана немо посматрала цео догађај са околних прозора.¹¹⁰ Ради додатног појашњења ове операције, важно је разумети тренутак у коме се она одвијала. Наиме, 9. априла 2003. је већ било јасно да је Ирак окупран, али су поједини џекови отпора и даље постојали, а операције унутар Багдада су тек отпочеле. Није било јасно колико ће одлучно Ирачани бранити своју престоницу. Садам Хусеин још увек није био ухваћен и постојала је опасност од омасовљења герилског отпора окупацији. Зато је рушење симбола старог режима оличеног у статуи Садама Хусеина у центру Багдада било оно што аналитичари медија са Џорџ Вашингтон универзитета називају „победничким кадром“,¹¹¹ кадром који на психолошки најснажнији могући начин свима поручује: „рат је завршен, Америка је победила и сваки даљи отпор је бесмислен“. И заиста, организовани отпор инвази-

¹⁰⁵ Извор на: https://en.wikipedia.org/wiki/Kadhem_Sharif

¹⁰⁶ Документарни филм „Control Room“, Al Jazeera, 2004, доступно на: <http://www.imdb.com/title/tt0391024/>

¹⁰⁷ Блог „The Discourse of Involuntary Servitude“, доступно на: http://involuntaryservant.blogspot.rs/2013_09_01_archive.html

¹⁰⁸ „Toppling the statue of Saddam Hussein“, Sourcewatch, доступно на: http://www.sourcewatch.org/index.php?title=Toppling_the_statue_of_Saddam_Hussein

¹⁰⁹ Извор на: https://en.wikipedia.org/wiki/Firdos_Square_statue_destruction

¹¹⁰ Блог „Musings on Iraq“, доступно на: <http://musingsoniraq.blogspot.rs/2011/10/what-happened-when-saddams-statue-came.html>

¹¹¹ Исто.

оним снагама престаје истог дана.¹¹² Што се америчке јавности тиче, статистике показују да је одмах након овог догађаја интересовање америчких медија за рат у Ираку драстично опало: Fox News је смањило извештаје из Ирака за 70%, CNN за 26%, ABC за 66%, NBC за 58%, а CBS за 39%.¹¹³ Истовремено је увереност просечног Американца да је рат завршен порасла са 28% (8. априла 2003) на 41% (15. априла 2003).¹¹⁴ Исти аналитичари су утврдили да је 9. априла 2003. Fox News у периоду од 11:00 h до 20 часова у просеку пуштао снимак рушења статуе на сваких 4.4 минута, а CNN у истом периоду на сваких 7.5 минута.¹¹⁵ Такође, догађај је интензивно поређен са рушењем Берлинског зида. У периоду од поднева до 20 часова Fox News и CNN су ову компарацију истицали у просеку на сваких пола сата.¹¹⁶

Феномен „*embedded reporting*“-а и „оружје масовне забаве“

У склопу информативне кампање која је пратила овај рат су масовно ангажовани тзв. „уграђени репортери“ (*embedded reporters*) који су, као интегрални делови ангажованих војних јединица „из прве руке“, уживо извештавали о ратним дејствима. У току инвазије на Ирак се у овој улози нашло око 600 репортера, што је више од броја репортера ангажованих на врхунцу рата у Вијетнаму.¹¹⁷ За Пентагон је њихово учешће било изразито корисно. Наиме, утврђено је да се уграђени репортери врло брзо психички и емотивно повезују са војницима које прате, па су мање склони критичком извештавању. Штавише, они важе за најпристрасније извештаче. Студија америчког министарства одбране је показала да је 90% њихових извештаја било позитивно или неутрално у односу на ток војних операција.¹¹⁸ Наравно, сви они су деловали по унапред утврђеним правилима, уз изразиту забрану извештавања на начин који би угрозио оперативни интегритет и безбедност ангажованог војног особља. Интересантно је да уграђених репортера није било са друге, односно ирачке стране. Разлог овоме није само у пристрасности западних медија, него и у објективно опаснијим условима којим би репортери били изложени уколико би се налазили међу ирачким јединицама. У аустралијском документарном филму „Операција убеђивања“¹¹⁹ је

¹¹² Хозмер, С., „Why the Iraqi Resistance to the Coalition Invasion Was So Weak“, Санта Моника: RAND Corporation, 2007, стр. 77.

¹¹³ Блог „Musings on Iraq“, доступно на: <http://musingsoniraq.blogspot.rs/2011/10/what-happened-when-saddams-statue-came.html>

¹¹⁴ Исто.

¹¹⁵ Исто.

¹¹⁶ Исто.

¹¹⁷ Документарни филм „Operation Persuasion“, Journeyman Pictures, 17. април 2003, доступно на: <https://www.journeyman.tv/film/1574/>

¹¹⁸ Милер, Д., „The domination effect“, The Guardian, 8. јануар 2004, доступно на: <https://www.theguardian.com/world/2004/jan/08/usa.iraqandthemedias>

¹¹⁹ Документарни филм „Operation Persuasion“, Journeyman Pictures, 17. април 2003, доступно на: - <https://www.journeyman.tv/film/1574/>

чак саопштено како је свим страним извештачима који су се налазили на територији Ирака пред почетак инвазије америчко министарство одбране упутило упозорење са листом од 45 могућих начина на који би могли бити повређени или убијени уколико остану у Ираку.

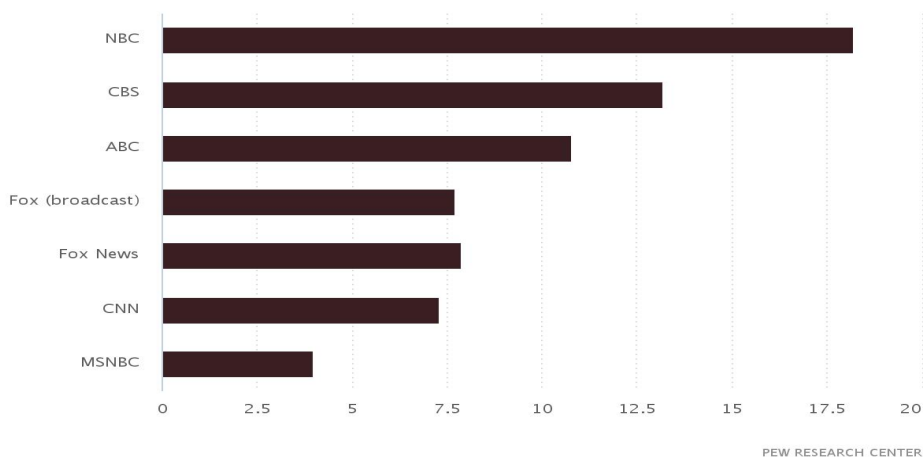
Више од било ког другог облика ратног извештавања, „embedded reporting“ је подложен манипулацијама. Сама чињеница да се извештач налази на „првој линији“ код просечног гледаоца ствара увереност у аутентичност свега презентованог. Суштински, уграђени репортери не остављају гледаоцима простора за размишљање, него са њима деле искуство рата као спектакл који је доступан на безбедан начин. Штавише, и то искуство рата је само индивидуализовани фрагмент целе кампање који је доступан поједином уграђеном репортеру у датом тренутку, док стратешка слика збивања углавном остаје изван медијских извештаја. Војска тако добија јачање колективног идентитета заједнице кроз виртуелно формирање колективног искуства рата, а медији добијају високу гледаност. Ипак, како је барем површно давање стратешких информација јавности било неизбежно, Пентагон је у том циљу оформио медијски центар у Дохи (Катар), у коме су све веће светске медијске куће имале своје представнике. Име овог комплекса било је CENTCOM News Task и у њему је периодично тадашњи портпарол Пентагона бригадни генерал Винсент Брукс давао конференције за штампу у којим су представљане интерпретације ратних збивања из перспективе Пентагона.

У свему овоме, медији су били велики победници. Они су се нашли у „win-win“ ситуацији: медији су промовисали рат, а рат је промовисао медије. Статистике показују експлозију гледаности ТВ канала који су емитовали ратне извештаје из Ирака. У „жестоким борбама“ за гледаност Fox News је најбоље прошао. Овај канал је у просеку имао око 3.3 милиона гледалаца дневно у прве три недеље рата, што је скок гледаности од 300%.¹²⁰ CNN је био други по гледаности са 2.65 милиона гледалаца дневно и растом гледаности од 313%, док је MSNBC са 1.4 милиона гледалаца дневно имао скок гледаности од чак 350% (процентуално највећи успех)¹²¹. Статистике истраживачког центра Pew показују да је у првој ноћи агресије на Ирак на десетине милиона Американаца уживо посматрало рат преко канала кабловске телевизије (графикон 2).¹²² Само NBC је пратило готово 20 милиона гледалаца, а раније поменути програм CNN-а је пратило 7.5 милиона људи. Судећи по овим бројкама, Ирак је у то време постао „оружје масовне забаве“.

¹²⁰ Шиферс, С., „Who won the US media war?“, BBC, 18. април 2003, доступно на: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/2959833.stm>

¹²¹ Исто.

¹²² „Breaking News Viewership, First Night of Iraq War“, Pew Research Institute, 15. март 2004, доступно на: <http://www.journalism.org/numbers/breaking-news-viewership-first-night-of-iraq-war/>

(Извор: Pew Research Center)

„Проблематична“ Ал Џазира

Американци нису били једини који су поседовали мас-медије заинтересоване за дешавања у Ираку. Телевизијска кућа која се у то време тек пробијала до ранга глобално популарног медија била је катарска Ал Џазира. Представљајући страхоте рата из перспективе Ирачана, ова телевизија је брзо стекла симпатије муслиманског света, али и интересовање свих оних који су били скептични према једностраном наративу западних медија. Ал Џазира је свакодневно приказивала снимке разорених цивилних објеката у Ираку и интервјуисала ирачке цивиле који су у бомбардовању изгубили своју имовину и своје ближње. На тај начин су целом свету показивали да се иза хладне синтагме „колатерална штета“ крије реална људска патња, која углавном остаје скривена од очију међународне јавности. Ово је повремено толико сметало америчком државном врху да су Доналд Рамсфелд и челници Пентагона у неколико наврата оптуживали Ал Џазире да фингира овакве снимке довођењем трећих лица да глуме жртве испред бомбардованих објеката. Рамсфелд је чак једном приликом ову телевизију назвао „мегафоном Ал Каиде и главним средством анти-америчке пропаганде“.¹²³ Али нико није могао назвати глумцима рањене жене и децу које је Ал Џазира снимала по ирачким болницама. Оно што је, поред снимака рањених и убијених ирачких цивила, можда још више сметало америчком војном врху били су снимци убијених и заробљених америчких војника.

Иако су у инвазионој фази коалиционе снаге претрпеле минималне губитке, жртава је на америчкој страни било, а посебно је одјекнула погибија 11 и заробљавање 6 америчких војника из састава 507. логистичке чете 3. батаљона за истурену подршку при 3. пешадијској дивизији код Насирије. Њихов конвој од 18 транспортних и теренских вози-

¹²³ „Al Jazeera and Arab Press Online“, PBS, 14. јануар 2005, доступно на: <http://www.pbs.org/now/politics/aljazeera2.html>

ла је грешком скренуо ка Насирији и упао у ирачку заседу. Истог дана је у том рејону погинуло 18 marinaца током операције преласка Еуфрата, а изгубљено је и нешто ратне технике. У овим борбама највише су страдале истурене и неборбене јединице, што ни у ком случају није представљало озбиљније осујећење ратних планова инвазионих снага, али је то било довољно да ирачке јединице у зони дејстава наведе на погрешан закључак да су успеле да одбију главни напад. Ирачка државна телевизија одмах је почела да слави одбрану Насирије уз снимке погинулих америчких војника, а посебно су били популарни интервјуи видно преплашених и збуњених америчких ратних заробљеника. Иследници су им пред камерама постављали питања попут: „Зашто сте из Канзаса дошли чак овамо да убијате наш народ“, док су се заробљени војници правдали како су само пратили наређења. Ал Џазира је ове снимке учинила глобално популарним, нарушавајући тако брижљиво стварану слику недодирљивости америчких војника. Као релативно миноран инцидент, страдање неколицине америчких војника код Насирије је добило диспропорционално велику пажњу јавности. У овом случају је до изражаја дошла још једна значајна карактеристика савременог ратног извештавања о којој у свом чланку о односу војске и медија у току оружаних сукоба говоре и Славољуб Ранђеловић и Ксенија Ђурић-Атанасиевски. Они пишу следеће: „Брзина преноса информација може значајно увећати важност релативно минорних инцидената и утицати на мишљење јавности пре него што политичко и војно руководство потпуно анализира чињенице. Резултат тога је да тактичке акције могу имати стратегијски утицај (курзив аутора)“.¹²⁴ Ради се о томе да просечан гледалац који на телевизији види погинулог или осакаћеног војника своје земље реагује емотивно и не размишља о томе да ли је слика коју види значајна за укупан ток ратних операција. Остављајући по страни несумњиво трагичну природу сваког изгубљеног људског живота, у контексту ратоводства појединачни губици и патње ангажованог људства подређени су стратегијским и тактичким циљевима, а свака операција у свом планирању обухвата и процену прихватљивих губитака. Тако трагичне сцене са којим се гледаоци телевизијских извештаја из ратних зона суочавају могу у суштини спадати у „прихватљиве губитке“. Проблем настаје када нека земља уђе у рат са слабо мотивисаним становништвом, а медији неограничено емитују потресне садржаје који додатно угрожавају психичку способност јавности да истраје у ратним напорима. Ово је посебно дошло до изражаја у току рата у Вијетнаму када су новинари практично без икаквих ограничења извештавали о страхотама овог рата, што је изузетно оснажило анти-ратни сентимент у САД, иако су америчке оружане снаге излазиле као победници из сваког појединачног окршаја са вијетконгом и војском Северног Вијетнама. Посебно разоран ефекат на америчко јавно мњење имали су снимци борби и жртава Тет офанзиве, иако су у њој америчке снаге постигле одлучну победу.

Након више недеља вербалних конфронтација између америчког министарства одбране и Ал Џазире, овај анимозитет је кулминирао директним нападом америчке авијације на људство и имовину дотичне телевизије. Ујутру 8. априла 2003. авион америчког ратног ваздухопловства типа А-10 Thunderbolt II отворио је ватру на зграду Ал Џазире у Багдаду, усмртивши том приликом новинара палестинског по-

¹²⁴ Ранђеловић, С., Ђурић-Атанасиевски, К., (2009): Однос војске с медијима у оружаним сукобима, Војно дело 2/2009 (стр. 51), УДК 355.1:659.3/4

рекла Тарека Ајуба и ранивши његовог ирачког колегу Зухаира Надима.¹²⁵ Ал Џазира је саопштила како је америчкој војсци предала тачне координате својих просторија у Багдаду, па напад грешком није био могућ. Званичници Пентагона су касније саопштили како је зграда гађана јер је из ње отворана ватра на америчке војнике, мада ову изјаву нису поткрепили било каквим доказом. Истог дана су амерички тенкови отворили ватру и на зграду телевизије Абу Даби, иако је на објекту био истакнут натпис „Абу Даби ТВ“.¹²⁶ Интересантно је да су англо-америчке снаге два дана након ових инцидената покренуле телевизијски канал на арапском језику под називом „Ка слободи“ (Нава ал-Хурија),¹²⁷ са намером да остваре директан утицај на ирачку медијску сцену у транзиционом периоду.

Закључак

Утицај који мас-медији са глобалним досегом могу имати на изградњу негативног имиџа, па и сатанизацију једне државе и њене владе је енорман. У информационој ери медијско разарање кредибилитета неке државе и њене владе се може конвертовати у физичко разарање те државе. Стога аутор сматра да је у оваквим случајевима исправно говорити о „медијској агресији“, и то не као метафори, већ као о новом, постмодерном облику вршења агресије против суверених држава. Пример Ирака није једини. Исти или сличан сценарио пратио је и војне интервенције против СРЈ и Либије, а примењује се и против Сирије, мада у том случају још увек нема директне војне интервенције против легалне сиријске владе (иако се њоме периодично прети из Вашингтона). Исти сценарио, у комбинацији са економским санкцијама примењује се и против Руске Федерације. Како Александар Дугин примењује, медији су „у постмодерни постали један од најмоћнијих самосталних геополитичких чинилаца и способни су да снажно утичу на историјске судбине читавих народа“¹²⁸. Разлог томе је тај што у постмодерни јавност не гради ставове применом концептуално-рационалистичког метода, него на основу упечатљивости лика, односно имиџа. Ово посебно важи за савремене, мултимедијалне генерације које најчешће мањкају заинтересованости за темељно преиспитивање догађаја, посебно уколико се они одвијају у удаљеним крајевима „глобалног села“, него ставове граде као рефлексију сензације.

У раду је, поред анализе активности медија у изградњи негативног имиџа Ирака (и самим тим изградњи интервенционистичког дискурса против ове земље), анализирано и пропагандно-психилошко деловање медија у току физичке агресије против Ирака. Ради уклањања евентуалних недоумица око става који аутор текста заступа, потребно је истаћи да је диспарат у војној и свакој другој снази између САД и Ирака био толико велики у корист САД, да је већ сама та чињеница имала разарајући ефекат на борбени морал ирачких оружаних снага. Чак и уз максималну одлучност ирачке војске и

¹²⁵ Извор на: <https://cpj.org/killed/2003/tareq-ayyoub.php>

¹²⁶ Исто.

¹²⁷ „Bush, Blair Tell Iraqis Their ‘Nightmare’ Ends”, Arab News, 11. април 2003, доступно на: <http://www.arabnews.com/node/230555>

¹²⁸ Дугин, А., Основи геополитике I, Зрењанин: Екопрес, 2004, стр. 122.

спремност на жртве исход инвазије не би био доведен у питање. Стога наведене пропагандне активности медија у току ратних активности нису имале ни главну, ни пресудну улогу у колапсу ирачке одбране. Оне су биле само један сегмент свеобухватне америчке стратегије за деконструисање ирачке државе. Овде је том сегменту дат посебан значај управо из разлога што он до сада (барем у домаћој литератури) није детаљније разматран. У том смислу је, за концепт „медијске агресије“, далеко значајнија предратна медијска пропагандна кампања која је „крчила пут“ за рат.

Имајући у виду све наведено, став аутора је тај да је неопходно покренути ши року дипломатску иницијативу на нивоу органа УН како би се: 1) установила строга правила одговорности медија за деловање у питањима осетљивим по међународне односе и 2) медијска агресија препознала као један од савремених облика агресије. Што се првог циља тиче, проблем који је потребно решити налази се у темељу функционисања савремених мас-медија. Наиме, медији у већини случајева не проверавају или површно проверавају веродостојност објављених информација из иностранства, него вест практично аутоматски деле ако се она већ појави на неколицини међусобно независних мас-медија. У пракси се често дешава да та „неколицина међусобно независних мас-медија“ суштински није независна, него има исте власнике и исте изворе информација. Тако је међународна јавност до сад више пута била обманута од стране медијских магната који су симулирали вишестраност извора. Зато би сасвим легитимно било да, сразмерно утицају који медији имају на друштва данашњице и међународне односе, буде дефинисана и њихова одговорност за дезинформисање са трагичним, па и катастрофалним последицама. Што се другог наведеног циља тиче, он је део ширег проблема не препознавања не војних облика агресије који су могући у савременом свету. У време када је (14. децембра 1974) усвојена Резолуција Генералне скупштине УН бр. 3314 (XXIX) у којој је дефинисана агресија (апстрактно у члану 1, уз појашњење појединачним примерима у члановима 2 и 3), није постојала довољно развијена свест о не војним облицима ратоводства, па самим тим ни о не војним облицима агресије. Тако је у дотичној дефиницији постојање агресије једино могуће уколико је употребљена војна сила. Сведоци смо да је у 21. веку рат у великој мери из војне прешао у не војне сфере, па се стабилност, суверенитет и целовитост једне државе могу угрозити деловањем у економској, финансијској, културној, сајбер, информативној и другим сферама. Стога је дефиниција агресије која обухвата једино војне облике угрожавања држава данас превазиђена и ваља је допунити. Наравно, остварење ових циљева неће бити нимало лако из разлога што постојеће праве празнине у међународно-правној дефиницији агресије, у циљу остварења својих интереса, обилато злоупотребљавају поједине светске силе.

Литература

- [1] Бремер, Ијан: Суперсила, CIRSD, Београд, 2015.
 [2] Дугин, Александар: Основи геополитике I, Екопрес, Зрењанин, 2004.
 [3] Kunczik, Michael, Zipfel, Astrid: Uvod u znanost o medijima i komunikologiju, Zaklada Friedrich Ebert, Zagreb, 2006.
 [4] Лорен, Ерик: Рат Бушових, Издавачка кућа Драганић, Београд, 2003.

- [5] Младеновић, Драган: Међународни аспекти сајбер ратовања, Медија центар „Одбрана“, Београд, 2012.
- [6] Ранђеловић, Славољуб, Ђурић-Атанасијевиќ, Ксенија: Однос војске и медија у оружаном сукобима, Војно дело, 2/2009
- [7] Hosmer, T. Stephen: Why the Iraqi Resistance to the Coalition Invasion Was So Weak, RAND Corporation, Santa Monica (CA), 2007.
- [8] Зускинд, Рон: 1% доктрине, Leo Commerce, Београд, 2007.
- [9] Фелдман, Л., „The impact of Bush linking 9/11 and Iraq“, The Christian Science Monitor, <http://www.csmonitor.com/2003/0314/p02s01-woiq.html>
- [10] Мур, Д.В., „Majority of Americans Favor Attacking Iraq to Oust Saddam Hussein, GALLUP, <http://www.gallup.com/poll/6658/majority-americans-favor-attacking-iraq-oust-saddam-hussein.aspx>
- [11] Касино, Д., „Ignorance, Partisanship Drive False Beliefs about Obama, Iraq“, Fairleigh Dickinson University's Public Mind Poll, <http://publicmind.fdu.edu/2015/false/>
- [12] Њупорт, Ф., „Americans Still Think Iraq Had Weapons of Mass Destruction before War“, GALLUP, <http://www.gallup.com/poll/8623/americans-still-think-iraq-had-weapons-mass-destruction-before-war.aspx>
- [13] Видео интервју са Веслијем Кларком, Democracy Now, <http://www.globalresearch.ca/we-re-going-to-take-out-7-countries-in-5-years-iraq-syria-lebanon-libya-somalia-sudan-iran/5166>
- [14] Вулси, Р.Џ., „Blood-Baath“, New Republic, <https://newrepublic.com/article/64418/blood-baath>
- [15] „Richard Perle: Farewell Dark Prince“, Time, <http://content.time.com/time/magazine/article/0,9171,963824,00.html>
- [16] „Open Letter to the President“, The Weekly Standard, <http://www.weeklystandard.com/open-letter-to-the-president/article/1401>
- [17] Бут, М., „Necons“, *Foreign Policy* бр. 140 (Јан. - Феб., 2004),
- [18] PNAC Statement of Principles, <http://www.rojasdatabank.info/pfpc/PNAC---statement%20of%20principles.pdf>
- [19] Каган, Р., Кристол, В., „The Right War“, The Weekly Standard, <http://www.weeklystandard.com/the-right-war/article/1410>
- [20] Каган Р., Кристол, В., „The Gathering Storm“, The Weekly Standard, <http://www.weeklystandard.com/the-gathering-storm/article/1689>
- [21] Каган Р., Кристол, В., „What to Do about Iraq“, The Weekly Standard, <http://www.weeklystandard.com/what-to-do-about-iraq/article/2064>
- [22] Интервју са Сабахом Ходадом, емисија „Frontline“ канал PBS.: <https://www.youtube.com/watch?v=jgeDS0Y70yM>
- [23] Интервју са Сабахом Ходадом, „Frontline“, PBS, <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/gunning/interviews/>
- [24] Хеџес, К., „Defectors Cite Iraqi Training for Terrorism“, The New York Times, <http://www.nytimes.com/2001/11/08/international/middleeast/08IRAQ.html>
- [25] Милер, Џ., „A NATION CHALLENGED: SECRET SITES; Iraqi Tells of Renovations at Sites for Chemical and Nuclear Arms“, <http://www.nytimes.com/2001/12/20/world/nation-challenged-secret-sites-iraqi-tells-renovations-sites-for-chemical.html?pagewanted=all>
- [26] Бемфорд, Џ., „The Man Who Sold the War“, Common Dreams, <http://www.commondreams.org/headlines05/1118-10.htm>
- [27] Поуз, Д., „Inside Saddam's Terror Regime“, Vanity Fair, бр. 498, <http://connection.ebscohost.com/c/articles/7353080/inside-saddams-terror-regime>

- [28] Кенеди, Х., „Defector: I Bought Iraq Nukes”, New York Daily News, <http://www.nydailynews.com/archives/news/defector-bought-iraq-nukes-article-1.475970>
- [29] „Time” од 13. маја 2002, <http://content.time.com/time/covers/asia/0,16641,20020513,00.html>
- [30] Милер, Џ., „Defectors Bolster U.S. Case Against Iraq, Officials Say”, The New York Times.: <http://www.nytimes.com/2003/01/24/international/middleeast/24DEFE.html>
- [31] Iraqi National Congress, Source Watch, http://www.sourcewatch.org/index.php/Iraqi_National_Congress
- [32] Чулов, М., „Ahmed Chalabi: Iraqi exile whose reputation waned after return”, The Guardian, <https://www.theguardian.com/world/2015/nov/03/ahmed-chalabi-exile-reputation-waned-iraq>
- [33] Мејер, Џ., „The Manipulator”, The New Yorker, <http://www.newyorker.com/magazine/2004/06/07/the-manipulator>
- [34] Каран, Р., Кристол, В., „What to Do about Iraq”, The Weekly Standard, <http://www.weeklystandard.com/what-to-do-about-iraq/article/2064>
- [35] „Buying the War”, канал PBS, <http://www.pbs.org/moyers/journal/btw/watch.html>
- [36] Чулов, М., Пид, Х., „Defector admits to WMD lies that triggered Iraq war”, The Guardian, <https://www.theguardian.com/world/2011/feb/15/defector-admits-wmd-lies-iraq-war>
- [37] „Iraq war source’s name revealed”, BBC News, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/middleeast/7075501.stm>
- [38] Mobile Biological Weapons Facilities “Winnebagos of Death”, GlobalSecurity.org, <http://www.globalsecurity.org/wmd/world/iraq/bw-mobile.htm>
- [39] [https://en.wikipedia.org/wiki/Curveball_\(informant\)#Admission_of_fabrication](https://en.wikipedia.org/wiki/Curveball_(informant)#Admission_of_fabrication)
- [40] Associated Press, http://www.leadingtowar.com/PDFsources_claims_atta/2001_09_18_AP.pdf
- [41] „Bush Administration Claims vs. The Facts”, Leading to War, http://www.leadingtowar.com/claims_facts_atta.php
- [42] Транскрипт говора потпредседника САД Дика Чејнија у Нешвилу <https://www.theguardian.com/world/2002/aug/27/usa.iraq>
- [43] Курл, Џ., „Nuclear Agency Disavows Report on Iraq Nuclear Weapons”, Rense.com, <http://www.rense.com/general29/chagen.htm>
- [44] „Bush Administration Claims vs. The Facts”, Leading to War, http://www.leadingtowar.com/claims_facts_aluminum.php
- [45] Гордон, М.Р., Милер, Џ., „THREATS AND RESPONSES: THE IRAQIS; U.S. Says Hussein Intensifies Quest for A-bomb Parts”, The New York Times, 8. септембар 2002, доступно на: <http://www.nytimes.com/2002/09/08/world/threats-responses-iraqis-us-says-hussein-intensifies-quest-for-bomb-parts.html?pagewanted=all>
- [46] Извештај Изборног комитета за обавештајне послове Сената САД, група аутора, http://www.leadingtowar.com/PDFsources_claims_yellowcake/2002_10_01_INTELLIGENCE_ASS ESSMENT.pdf
- [47] „Bush Administration Claims vs. The Facts”, Leading to War, http://www.Leadingtowar.com/claims_facts_aluminum.php
- [48] Транскрипт обраћања Мухамеда ел Барадеија СБ УН од 7. марта 2003, http://www.leadingtowar.com/PDFsources_claims_aluminum/2003_03_07_CNN.pdf
- [49] Bush Administration Claims vs. The Facts”, Leading to War, http://www.leadingtowar.com/claims_factsyellowcake.php

[50] Извештај о предратној обавештајној процени америчке обавештајне заједнице о Ираку, GlobalSecurity.org, http://www.leadingtowar.com/PDFsources_claims_yellowcake/2002_02_26_INTELLIGENCE_ASSESSMENT.pdf

[51] Лејтем, Н., „DOOMSDAY PLOT: Saddam aims to give terrorists briefcase bio-bombs”, New York Post, <http://nypost.com/2002/09/16/doomsday-plot-saddam-aims-to-give-terrorists-briefcase-bio-bombs/>

[52] „Timeline – The 45-minute claim”, BBC, http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_politics/3466005.stm

[53] „Common Myths in Iraq Coverage”, FAIR, <http://fair.org/take-action/action-alerts/common-myths-in-iraq-coverage/>

[54] Винер, Т., „U.S. spied on Iraq under U.N. cover, officials now say”, International New York Times, 7. јануар 1999, доступно на: <http://www.nytimes.com/1999/01/07/world/us-spied-on-iraq-under-un-cover-officials-now-say.html>

[55] Документарни филм „Buying the War”, канал PBS, 2007, <http://www.pbs.org/moyers/journal/btw/watch.html>

[56] Курц, Х., „Media’s failure on Iraq still stings”, CNN, <http://edition.cnn.com/2013/03/11/opinion/kurtz-iraq-media-failure/>

[57] Рендал, С., Броугел, Т., „Amplifying Officials, Squelching Dissent”, FAIR, доступно на: <http://fair.org/extra/amplifying-officials-squelching-dissent/>

[58]

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/ffa/Iraq_War_Media_Sources_Opinion_Percentage.svg

[59]] Кап, С., „Misperceptions, The Media and the Iraq War”, The PIPA/Knowledge Networks Poll, http://www.pipa.org/OnlineReports/Iraq/IraqMedia_Oct03/IraqMedia_Oct03_rpt.pdf

[60] „How the Media Fueled the War in Iraq”, Truthout, <http://www.truth-out.org/opinion/item/15234-how-the-media-fueled-the-war-in-iraq>

[61] Резолуција СБ УН бр. 1441 од 8. новембра 2002, <http://www.un.org/Depts/unmovic/documents/1441.pdf>

[62] Транскрипт презентације државног секретара САД Колина Пауела пред СБ УН 5. фебруара 2003, <http://2001-2009.state.gov/secretary/former/powell/remarks/2003/17300.htm>

[63] Хојл, Џ., „An Old Trooper’s Smoking Gun”, The Washington Post, <https://www.washingtonpost.com/archive/opinions/2003/02/06/an-old-troopers-smoking-gun/b65acc86-7e35-4c71-acc5-3e435c9ec710/>

[64] Коен, Р., „A Winning Hand for Powell”, The Washington Post, <https://www.washingtonpost.com/archive/opinions/2003/02/06/a-winning-hand-for-powell/aa1e6dd9-dbf9-4b71-bb86-9c42a4a5a427/>

[65] „Irrefutable”, The Washington Post, <https://www.washingtonpost.com/archive/opinions/2003/02/06/irrefutable/e598b1be-a78a-4a42-8e1a-c336f7a217f4/>

[66] Вил, Џ.Ф., „Disregarding the Deniers”, The Washington Post, 6. фебруар 2003, доступно на: <https://www.washingtonpost.com/archive/opinions/2003/02/06/disregarding-the-deniers/4449fc5d-117e-421d-bc68-ad2b32f101f8/>

[67] Мек Гроури, М., „I’m Presuaded”, The Washington Post, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A32573-2003Feb5.html>

[68] Документарни филм „Buying the War”, канал PBS, 2007, <http://www.pbs.org/moyers/journal/btw/watch.html>

[69] Улман, Х., Вејд, Џ., „Shock & Awe: Achieving Rapid Dominance”, Washington DC: National Defense University, 1996, http://www.dodccrp.org/files/Ullman_Shock.pdf

[70] <http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803100502693>

[71] ТВ пренос канала CNN <https://www.youtube.com/watch?v=rqtqeDor2HA>

- [72] „Civil Uprising Reported in Basra”, CNN, <http://edition.cnn.com/2003/WORLD/meast/03/25/sprj.iqr.basra/>
- [73] „The Sun” <https://www.indybay.org/newsitems/2013/03/19/18733856.php>
- [74] Зукино, Д., „Army Stage-Managed Fall of Hussein Statue”, Los Angeles Times, 3. јул 2004, доступно на: <http://articles.latimes.com/2004/jul/03/nation/na-statue3>
- [75] Налог Брајана Плајша на „Zoominfo” мрежи, <http://www.zoominfo.com/p/Brian-Plesich/1030081303>
- [76] Документарни филм „Control Room”, Al Jazeera, <http://www.imdb.com/title/tt0391024/>
- [77] Блог „The Discourse of Involuntary Servitude”, http://involuntaryservant.blogspot.rs/2013_09_01_archive.html
- [78] „Toppling the statue of Saddam Hussein”, Sourcewatch, http://www.sourcewatch.org/index.php?title=Toppling_the_statue_of_Saddam_Hussein
- [79] Блог „Musings on Iraq”, доступно на: <http://musingsoniraq.blogspot.rs/2011/10/what-happened-when-saddams-statue-came.html>
- [80] Документарни филм „Operation Persuasion”, Journeyman Pictures, <https://www.journeyman.tv/film/1574/>
- [81] Милер, Д., „The domination effect”, The Guardian, <https://www.theguardian.com/world/2004/jan/08/usa.iraqandthemedia>
- [82] Документарни филм „Operation Persuasion”, Journeyman Pictures, <https://www.journeyman.tv/film/1574/>
- [83] Шиферс, С., „Who won the US media war?”, BBC, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/2959833.stm>
- [84] „Breaking News Viewership, First Night of Iraq War”, Pew Research Institute, 15. март 2004, доступно на: <http://www.journalism.org/numbers/breaking-news-viewership-first-night-of-iraq-war/>
- [85] „Al Jazeera and Arab Press Online”, PBS, <http://www.pbs.org/now/politics/aljazeera2.html>
- [86] <https://cpj.org/killed/2003/tareq-ayyoub.php>
- [87] „Bush, Blair Tell Iraqis Their ‘Nightmare’ Ends”, Arab News, <http://www.arabnews.com/node/230555>